

Családi mediáció
Kapcsolatügyi mediáció

Jelige: A gyermekek érdeke mindenk felett!

Tartalom

Bevezetés.....	3
I. A családi mediáció.....	4
II. A mediáció szabályozása.....	5
II.1. Nemzetközi jogi háttér.....	5
II.2. A mediáció magyar szabályozása.....	8
II.2.1. A közvetítői tevékenységről szóló törvény.....	8
II.2.2. Egyéb jogszabályok.....	9
III. A közvetítői eljárás menete.....	10
III.1. A mediáció igénybevétele.....	10
III.2. A mediáció folyamata.....	11
III.2.1. A mediációs ülés bevezető szakasza.....	11
III.2.2. A tárgyalás szakasza.....	13
III.2.3. Az ülés befejező szakasza.....	13
IV. A mediátor.....	15
V. A kapcsolatügyleti mediáció.....	17
VI. A kapcsolattartás.....	19
VI.1. A kapcsolattartási jog.....	19
VI.2. A kapcsolattartás rendezése.....	20
VII. A kapcsolatügylet.....	22
VII.1. A kapcsolatügylet története.....	22
VII.2. A kapcsolatügylet jellemzője.....	23
VIII. A kapcsolatügyleti mediáció – „általános” mediáció.....	25
IX. A kapcsolatügylet sajátos módszere.....	27
IX.1. Tárgyi és személyi feltételek.....	27
IX.2. Kapcsolattartási szintek.....	29
IX.3. A kapcsolatügyleti munka adminisztrációja, kapcsolat a hatóságokkal.....	32
X. A kapcsolatügyleti mediációs eljárás.....	32
X.1. A kapcsolatügyleti mediátor felkérése.....	32
X.2. A kapcsolatügyleti mediáció bevezető szakasza.....	33
X.3. A kapcsolatügyleti mediáció tárgyalási szakasza.....	34
X.4. A mediációs tárgyaláson született írásbeli megállapodás.....	35
Konklúzió.....	37
Irodalomjegyzék.....	39

Bevezetés

Mi a mediáció? Mit jelent mediálni? Annak ellenére, hogy az utóbbi években már Magyarországon is egyre többen veszik igénybe a mediációt, sajnos a hazai köztudatban a jogintézmény még nem minősül elsődleges konfliktus megoldó eszköznek.

Enyhe túlzással kijelenthetjük, hogy az emberiség konfliktus nélkül nem tud élni, és az elmúlt évszázadok során az is bebizonyosodott, hogy a konfliktusok megoldása is nagy nehézséget jelent számunkra. Így a mai napig keressük a legmegfelelőbb, legcélravezetőbb módszert a konfliktusok feloldására és megszüntetésére.¹

A konfliktussal való szembenézésnek és a konfliktus megoldásának két módját különböztethetjük meg, a versengő és az együttműködő módszert. A mediáció vonatkozásában az utóbbi az irányadó, hiszen itt a cél nemcsak a saját, hanem a másik fél problémájának is a megoldása és érdekeinek kielégítése.²

A mediáció az alternatív vitarendezés (továbbiakban: AVR³) egyik módja, amelynek során a semleges harmadik fél, a mediátor, azzal a céllal avatkozik közbe, hogy a felek között a kölcsönösen elfogadható megegyezést elősegítse. Tehát a mediátor nem ítélkezik, a mediátor mintegy „bábáskodik, segít az egyezség megszületésében.”⁴

A mediáció lényege, hogy a vitában álló felek, a peres út elkerülésével, felismerjék közös céljaikat, esetlegesen újra hajlandóak legyenek egymással kommunikálni, és olyan javaslatokat tegyenek a megegyezés érdekében, amelyeket mindketten kölcsönösen elfogadhatónak tartanak.

Szemben a peres eljárással, ahol egyik fél nyertesként, a másik fél vesztesként kerül ki, a mediáció során arra törekszünk, hogy az eljárás végkimenetelét követően mindkét fél úgy érezze, hogy nyertesként került ki a konfliktusból, egy olyan „nyerő-nyerő” egyezség jöjjön létre köztük, amire mindketten vágytak, ami mindkettőjük elvárásainak megfelel.⁵

Szemléltető példaként említeném a narancs „esetét”, amikor is a felek között azon folyik a vita, hogy kié legyen a narancs. Mindkét fél eltérő indokból szeretné azt megkapni. Az egyik azért, hogy megegye a gyümölcsöt, a másik pedig azért, mert a héjából kandírozott narancshéjat

¹ Berndt Zuschlag–Wolfgang Thielke: *Mindennapjaink konfliktushelyzetei*. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2009. (továbbiakban: Zuschlag-Thielke 2009.) 17.o

² Kurt Tepperwein: *Válságból fakadó új élet- Hogyan oldjuk meg sérülés nélkül sorsunk kríziseit*. Mérték Kiadó, Budapest, 2006. 68.o

³ Eredeti angol terminológiában: Alternative Dispute Resolution

⁴ Freddie Strasser - Paul Randolph: *Mediáció a konfliktusmegoldás lélektana*. Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2005. (továbbiakban: Strasser-Randolph 2005.) 78.o

⁵ Strasser-Randolph 2005. 15-83.o

szeretne készíteni. A probléma megoldása nagyon egyszerű: aki a gyümölcsöt szeretné, az megkapja a narancs belsejét, aki kandírozott narancshéjat szeretne, az megkapja a gyümölcs külsejét. Így mindenki jól jár, mindenki nyertesként kerül ki a vitából.

Ezen rövid bevezetőt követően, dolgozatom első részében a mediáció intézményének rövid, tömör bemutatását kísérem meg. Általánosságban felvázolom mindazt, ami a közvetítői eljárásra, és azon belül is a családi mediációra jellemző, majd munkám második felében áttérek a családi mediáció egy speciális formájára, a kapcsolatügyi mediációra. A téma behatóbb megismerése végett, rövid kutató munkát végeztem Spanyolországban, a Madridi Complutense Egyetemen. A tanulmányút során számos spanyol szakirodalomhoz juthattam hozzá, valamint betekintést nyerhettem a spanyol gyakorlatba, amelyre a dolgozatban néhol utalok is.

I. A családi mediáció

A hazai és a nemzetközi gyakorlat is azt mutatja, hogy a közvetítői eljárás legelterjedtebb formája a családi mediáció. A napjainkban végbemenő globális méretű változások a család intézményét jelentősen befolyásolják. Abban viszont nincs változás, hogy mindenhol a családot tekintik a társadalom meghatározó, elsődleges szocializációt nyújtó kisközösségének.⁶

Az ősi család modell, az ősi szokásokkal, hagyományokkal azonban eltűnőben van, ami bizonytalanságot jelent a családok életében, és bizonyos esetekben súrlódási pontként jelenik meg egyes családoknál.⁷

A családi konfliktusok, megromlott kapcsolatok rendezésének legmegfelelőbb „szelíd” módjának a családi mediációt tekinthetjük.⁸ Ennek legfőbb indoka, hogy a mediáció előnyeit a családi kapcsolatokban lehet leginkább kamatoztatni. A családi konfliktusok esetében van meg a felekben az a megfelelő késztetés, hogy saját maguk döntsenek problémájukról gyermekeik érdekeinek figyelembe vételével.⁹

⁶ Teresa Duplá Marin: *Teoría de la Mediación familiar*, In: *MEDIACIÓN FAMILIAR, Aspectos teóricos, jurídicos y psicosociales*. Manuel Álvarez Torres coord. Editorial Dykinson, Madrid, 2013. 100.o (továbbiakban: Marin 2013.)

⁷ <http://mediacionesjusticia.files.wordpress.com/2013/12/la-mediacion-familiar-y-su-regulacion-por-silvia-hinojal.pdf>

⁸ Sáriné Simkó Ágnes szerk.: *Mediáció. Közvetítő eljárások*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012. (továbbiakban: Sáriné 2012.) 161.o

⁹ Nagy Márta: *Bírósági mediáció*. Bába Kiadó, Szeged, 2011. (továbbiakban: Nagy 2011.) 41.o

Mivel a családi jogvitákban a családi élet legkényesebb, legérzékenyebb kérdéseiben kell döntést hozni, így célszerű, ha a felek a közvetítői eljárás igénybevételével dolgozzák ki a család, de elsősorban a gyermek érdekének legmegfelelőbb egyezségét.¹⁰

Ami kicsit „mássa” teszi a családi mediációt a többi közvetítői eljárástól, az az érzelmi túlfűtöttség, az egzisztenciális érintettség, ami komoly próbatételt jelent a részt vevő felek és a mediátor számára egyaránt.¹¹

A családi mediáció magas szintű kommunikációs készséget, kiváló verbalitást kíván a mediátortól, hiszen a felek rendkívül érzékenyek, a legkisebb bántásra is túlzott reakciókkal reagálnak. A higgadt hangnem, a tárgyilagos megközelítés, az érzelmekről a racionális érdekek felé terelés azonban mindig eredménnyel kecsegtet, és hozzásegíti a feleket az elérni kívánt célhoz.¹²

Fontos hangsúlyoznunk továbbá, hogy a családi közvetítői eljárásban a közvetítő soha sem lehet pártatlan, megengedő a gyermek érdekeivel kapcsolatban. A gyermek mindenekfelett álló érdekét kell képviselnie minden esetben.¹³

A családi közvetítői eljáráson belül speciális közvetítői eljárásnak tekintendő a válási mediáció, a határokon átnyúló mediáció, a gyermekvédelmi közvetítői eljárás, és a kapcsolatügyleti mediáció. Utóbbi kettővel, a kapcsolatügyleti mediációval és az ahhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó gyermekvédelmi közvetítői eljárással részletesen foglalkozom a dolgozatom második felében.

II. A mediáció szabályozása

II.1. Nemzetközi jogi háttér

Az AVR nem számít újdonságnak, hiszen már az emberiség kezdete óta létezett a békéltetés alapötlete, amelynek gyökereit fellelhetjük a különféle ősi kultúrákban: Mezopotámia, Kína, Japán, afrikai törzsek, stb.¹⁴ Ezen kultúrákban, a családon belüli konfliktus megoldására a bölcs öregeket kérték fel, hogy békítő szerepet vállaljanak a vitamegoldásban. Később a nemzetközi

¹⁰ Somfai Balázs: *Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2009. (továbbiakban: Somfai 2009.) 111.o

¹¹ Sáriné Simkó Ágnes szerk.: *A közvetítői tevékenység*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2006. (továbbiakban: Sáriné 2006.) 81.o

¹² Sáriné 2012. 174-177.o

¹³ Marin 2013. 47.o.

¹⁴ Sáriné 2006. 61.o

konfliktusok rendezése kapcsán terjedt el az eljárás, amikor általában egy harmadik semleges állam közvetített az egymással szemben álló államok között.¹⁵

Az AVR egy átfogó fogalomnak tekinthető, amely magába foglalja azokat az eljárásokat, amelyek a bírósági eljárás mellett, vagy annak elkerülésére nyújtanak alternatívát. Az AVR mozgalom terjedése, térhódítása az '50-es évektől figyelhető meg az Egyesült Államokban, ahol az állampolgárok megelégtették a perek elhúzódását, költségességét, formalitását, és elkezdtek érdeklődni a viták békés megoldása iránt.¹⁶

A mediáció szabályozottabb formája a '90-es években jelent meg, és terjedt el az angolszász jogrendszerekben, elsősorban az USA-ban, ahol már csaknem mindegyik tagállam rendelkezett a közvetítés igénybevételének lehetőségéről. A XX. század vége felé pedig Európát is „megérintette” az AVR szellemisége. Felmerült az igény, elsősorban a nyugat-európai országokban, egy átfogóbb, részletes szabályozás iránt, ami arra ösztönzi az egymással szemben álló feleket, hogy vitájukat a bíróságon kívül, közvetítő segítségével rendezzék.¹⁷

Az elmúlt évtizedekben bekövetkező társadalmi változások hatására az európai kontinensen is kezd meghonosodni a mediáció, amely elterjedéséhez nagyban hozzájárul az Európa Tanács és az Európai Bizottság beavatkozása, kijelölve a fejlődés irányait.¹⁸

Ennek szellemében rendezték meg 1988-ban Lisszabonban az európai igazságügyi-miniszterek tanácskozását, amelynek témája a gyermekek érdekeinek képviselése volt, és ahol javaslatok születtek olyan intézmények és eljárások bevezetésére, amelyek „barátságos környezetet” biztosítanak az eljárásban részt vevők érdekében. Ezt követően az Európa Tanács feladatául kapta, hogy vizsgálja meg, illetve dolgozza ki a családi mediáció és a családok vitáira vonatkozó egyéb egyeztető eljárások kérdéseit, amelynek eredményeként számos ajánlás, tervezet született a családi mediációról.¹⁹

Nagy mérföldkönek tekinthető az 1999-ben megrendezett tamperei ülés, amelyen az Európa Tanács az igazságszolgáltatáshoz való jobb hozzáférés lehetővé tétele érdekében felszólította a tagállamokat alternatív, bíróságon kívüli eljárások kidolgozására, annak érdekében, hogy a

¹⁵ <http://mediacionesjusticia.files.wordpress.com/2013/12/la-mediacion-3b3n-familiar-y-su-regulacion-3b3n-por-silvia-hinojal.pdf>

¹⁶ Sáriné 2006. 61-63.o

¹⁷ Sáriné 2012. 44.o

¹⁸ Leticia García Villaluenga: *Mediación en conflictos familiares, Una construcción desde el derecho de familia*. Editorial Reus, S.A., Madrid, 2006. 252.o

¹⁹ María del Carmen Pereira Pardo, Vanesa Botano Castro, Beatriz Fernández Muiños: *LA MEDIACIÓN PASO A PASO, De la teoría a la práctica*. Editorial Dykinson, Madrid, 2013. (továbbiakban: Pardo-Castro-Muiños 2013.) 21-22.o

felek a polgári és kereskedelmi ügyekben folyó jogvitájukat peres eljárás igénybevétele nélkül rendezhessék.²⁰

Ezt követően az AVR híveinek nagy öröme 2002-ben kidolgozásra került Brüsszelben egy vitairat a polgári jog és a kereskedelmi jog területén alkalmazható alternatív eljárásokról. Ez a vitairat az ún. Zöld Könyv, amely nevesíti már a közvetítői eljárást, a mediációt. A dokumentum célja, hogy széleskörű konzultációt szervezzenek és megvitassák az alkalmazható alternatív vitarendezési eljárások kérdéseit.²¹

A következő uniós rendelkezés a 2008. május 21-én elfogadott az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK Irányelve (továbbiakban: Mediációs Irányelv, MIR) a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól, amelynek alapján a tagállamok lehetőséget kapnak, hogy kidolgozzák a közvetítői eljárás szabályait. A tagállamok, amelyek többségében már létezett különböző jogi szabályozás ezen a területen, 2011. május 21-ig kaptak határidőt arra, hogy hatályba léptessék azon jogszabályokat, amelyek alkalmasak arra, hogy az irányelv rendelkezéseivel összhangban legyenek.²²

Az irányelvet azokban az eljárásokban kell alkalmazni, amelyekben a határokon átnyúló vitában résztvevő kettő vagy több fél önkéntes alapon, közvetítő segítségével maga kísérli meg vitájának peren kívüli megállapodás elérésével történő rendezését.²³

Azonban voltak olyan államok, amelyek inkább teherként tekintettek, és tekintenek az uniós intézkedés által előírt kötelezettségre. Ezen tagállamok közé tartozik például Spanyolország is, ahol az egyes autonómiák már korábban szabályozták a mediáció intézményét,²⁴ az uniós normával pedig kötelezték Spanyolországot a központi szabályozásra,²⁵ ami a legtöbb kérdésben továbbra is szabad kezlet enged az autonómiáknak. Ennek következtében, Spanyolországban ahány autonómia, annyi szabályozás létezik a mediáció intézményéről.²⁶

Az irányelv többek között kötelezi az egyes tagállamokat arra, hogy ösztönözzék a közvetítők képzését és biztosítsák a közvetítés magas színvonalát, valamint minden bírót feljogosít arra, hogy a jogvitákban részt vevő feleket először közvetítés igénybevételére hívja fel, amennyiben ezt az adott ügy körülményei alapján megfelelőnek tartja.²⁷

²⁰ Inés Celia Iglesias Canle: *La mediación civil en España tras la Ley 5/2012, de 6 de julio, de mediación en asuntos civiles y mercantiles*. In: *Mediación, Justicia y Unión Europea*. Inés Celia Iglesias Canle coord. Tirant Lo Blanch, Valencia, 2014. (továbbiakban: Canle 2014.) 113.o

²¹ Pardo-Castro-Muiños 2013. 22.o

²² Canle 2014. 114.o

²³ Gyekiczky Tamás: *A mediációról*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2010. 27-29.o

²⁴ Először Katalóniában szabályozták a családi mediáció intézményét 1998-ban.

²⁵ Ley 5/2012, de 6 de julio, de mediación en asuntos civiles y mercantiles.

²⁶ Juan Carlos Ortiz Pradillo: *La mediación como método de solución de conflictos en el estado de las autonomías*. In: *Mediación, Justicia y Unión Europea*. Inés Celia Iglesias Canle coord. Tirant Lo Blanch, Valencia, 2014. 80.o

²⁷ https://e-justice.europa.eu/content_eu_overview_on_mediation-63-hu.do

Az irányelv napvilágra kerülését követően a tagországokban a mediáció intézményesítése érdekében számos javaslat, új jogszabály, módosítás született, és még születni fog az elkövetkezendő években.²⁸

II.2. A mediáció magyar szabályozása

Magyarországon a rendszerváltást követően, a '90-es évek közepétől jelent meg azon törekvés, amely a mediáció intézményét kívánta meghonosítani. A törekvések egyrészt a civil szféra, illetve az ügyvédi irodák általi mediációs szervezkedések, valamint az állami törvényhozás általi intézményesítés útján jelentek meg.²⁹

A mediáció alapjainak lefektetésére azonban csak az ezredforduló környékén került sor, a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvénnyel (továbbiakban: Kvtv.).³⁰

II.2.1. A közvetítői tevékenységről szóló törvény

A Kvtv. megállapítja a közvetítői eljárás keretszabályait, amelyek között a felek szabadon alakíthatják ki megállapodásukat. A Kvtv. kifejezetten rendelkezik arról, hogy a törvény csak a polgári jogvitákra alkalmazható, nem vonatkozik más esetekre, amelyeket külön jogszabály szabályoz.³¹

A törvényi fogalom meghatározás szerint, a közvetítés egy olyan sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, vitarendező eljárás, amelynek célja, hogy a vitában érdekelt felek a vitában nem érintett, harmadik személy (közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodást hozzanak létre.³²

Érdemes kiemelni a Kvtv. két lényeges alapelvét, az önkéntességet és a titoktartást. Az önkéntesség alapján, a felek számára a közvetítésben való részvételt nem írja elő jogszabály, abból a felek bármikor kiléphetnek. A felek közös megegyezés alapján kezdeményezhetik az általuk választott természetes személy vagy jogi személy közvetítőként történő felkérését. Ha csak az egyik fél kezdeményezi az eljárás lefolytatását, a közvetítő közreműködhet abban, hogy a többi fél a kezdeményezéshez csatlakozzon.³³

²⁸ Sáriné 2012. 44-50.o

²⁹ Pokol Béla, *A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés*, jesz.ajk.elte.hu/pokol9.html

³⁰ Nagy 2011. 173-175.o

³¹ Kvtv. 1.§

³² Kvtv. 2.§

³³ Kvtv. 23. § (1)

A másik fontos alapelv a titoktartás kötelezettsége, amely alapján a közvetítőt titoktartási kötelezettség terheli minden olyan tényt és adatot illetően, amelyről a közvetítői tevékenységével összefüggésben szerzett tudomást.³⁴ A mediáció fontos eleme a titoktartás, hiszen ennek segítségével alakulhat ki egy olyan bizalomteli légkör, amelyben a felek megnyílhatnak, őszintén kifejezhetik sérelmeiket, érdekeiket, továbbá olyan lényeges információk is felszínre kerülhetnek, amik előmozdíthatják a megoldás keresését. Ezen titoktartási kötelezettség nem csak az eljárás során áll fenn, hanem annak befejezését követően is.³⁵

II.2.2. Egyéb jogszabályok

A közvetítői törvényen felül, a családi jog területén alkalmazandó közvetítői eljárással kapcsolatban, fontos szabályokat tartalmaz a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.), a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: Pp.), a 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról (továbbiakban: Gyer.), és az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (továbbiakban: Gyvt.).

Az utóbbi két jogszabály közvetítői tevékenységre vonatkozó rendelkezéseiről részletesebben szól lesz a dolgozat második felében, a kapcsolatügyeleti mediációnál. Ezen fejezetben a Ptk., valamint a Pp. szabályozását mutatom be röviden.

A Ptk. megújult családjogi szabályozása, amely a Negyedik könyvben kapott helyet, előtérbe helyezi a családi jogviták megegyezésén, illetve kötelező közvetítésen alapuló rendezését.³⁶ A Ptk. külön szól a közvetítői eljárásról a házasság felbontása esetére, amely alapján a házastársak saját elhatározásukból vagy a bíróság kezdeményezésére kapcsolatuk, illetve a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések megegyezésen alapuló rendezése érdekében közvetítői eljárást vehetnek igénybe.³⁷

A Ptk. által bevezetett kötelező mediáció, bár csak szűk körben alkalmazandó, ellentétesnek tűnhet a már fentebb említett önkéntesség alapelvével. A „kötelező mediáció” célja az, hogy elérjük, hogy a felek éljenek a közvetítés lehetőségével a saját érdekükben, mert egy ilyen költséghatékony eljárás eredményeként jobb megoldások születhetnek a jövőbeni együttműködés fenntartása érdekében.³⁸ Spanyol szakemberek szerint a kötelező mediáció nem

³⁴ Ezen kötelezettség alól kivételt jelent, ha a gyermek érdekében, büntető ügyben, kell tanúskodnia a mediátornak.

³⁵ Kvtv. 26.§

³⁶ <http://www.birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/valtozo-jogszabalyok>

³⁷ Ptk. 4:22.§

³⁸ Sáriné 2012. 62.o

vezet eredményességre. Pascual Ortuño Muñoz³⁹ álláspontja szerint, azzal, hogy kötelezővé tesszük a közvetítői eljárást, csak azt érjük el, hogy a felek „undorral” mennek a mediátorhoz, és nem hajlandóak az együttműködésre. Korábban a spanyol Polgári Perrendtartás hosszú évekig kötelezővé tette a békítést, azonban ez egy fiaskónak számított a spanyol joggyakorlatban.⁴⁰

Témám szempontjából lényeges rendelkezéseket tartalmaz a Pp., amely a közvetítői eljárás fontosságát kívánja hangsúlyozni: joghátrányt helyez kilátásba arra az esetre, ha valamelyik fél a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodást „felrúgja”⁴¹; a bíróság a perben megkísérelheti a felek közötti egyezségkötést, valamint a bíróság a feleket tájékoztathatja a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségéről⁴²; a jogvitával érintett ügyben lefolytatott közvetítői eljárásban eljáró közvetítő megtagadhatja a tanúvallomást.⁴³

A Pp.-n, a Ptk.-n, a Gyer.-en és a Gyvt.-n felül a családi jogvitákban alkalmazható közvetítői eljárásról további rendelkezést tartalmaznak különböző ágazati rendeletek, mint pl. a közvetítői szakmai képzésről és továbbképzésről szóló 63/2009. (XII.17.) IRM rendelet; 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről.

Láthatjuk tehát, hogy a családi konfliktusok megoldásával, valamint a családi mediációval számos jogszabály foglalkozik, azonban a családi mediációs eljárások alapelveit és kereteit a Kvtv. szabja meg, így mint minden más közvetítői eljárás esetén, itt is abból kell kiindulni.⁴⁴

III. A közvetítői eljárás menete

III.1. A mediáció igénybevétele

A közvetítői eljárás igénybevételére sor kerülhet a rendes bírósági, vagy más hatósági eljárás előtt vagy helyett, a bírósági eljárás szünetelése mellett, valamint a hatósági eljárás után, a végrehajtás szakaszában is.⁴⁵

³⁹ GEMME Spanyolország egyik alapítója.

⁴⁰ <http://www.diariojuridico.com/la-mediacion-devuelve-a-los-ciudadanos-la-posibilidad-de-gestionar-sus-conflictos/>

⁴¹ Pp. 80. § (3)

⁴² Pp. 148. §-ban

⁴³ Pp. 170. § (1) d)

⁴⁴ Sáriné 2012. 61-66.o, 190-196.o

⁴⁵ Somfai 2009. 103.o

Azonban fontos megjegyezni, hogy nem minden konfliktus mediálható. Vannak olyan esetek, mikor szóba sem jöhet, törvény által tilalmazott⁴⁶, de vannak olyan esetek is, amikor a vita annyira elmérgesedett a felek között, hogy a mediáció nem lenne alkalmas annak megoldására, feloldására.⁴⁷

A mediációs eljárás célja, hogy az egymással szemben álló feleknek segítséget nyújtson ahhoz, hogy miként hozhatnak olyan közös döntéseket, amelyekért később ők maguk felelnek.⁴⁸ Az eljárás alatt a közvetítő megkísérli az egymással szemben álló felek közötti párbeszéd kezdeményezését, és a vitatott kérdésekben egyedi helyzetüknek és érdekeiknek megfelelő megállapodás létrehozását.⁴⁹

III.2. A mediáció folyamata

III.2.1. A mediációs ülés bevezető szakasza

A Kvtv. értelmében az eljárás megindítását a felek közös megegyezés alapján, írásban kezdeményezhetik. Amennyiben csak az egyik fél kezdeményezi az eljárást, a közvetítő közreműködhet abban, hogy a többi fél is csatlakozzon a kezdeményezéshez. Közvetítőként természetes személyt vagy jogi személyt kérhetnek fel a vitában álló felek, amely felkérésnek tartalmaznia kell a törvényben meghatározottakat,⁵⁰ valamint a felkérésben kifejezetten nyilatkozniuk kell a feleknek arról, hogy közös megegyezésük alapján, a közöttük fennálló vitás ügy megoldását közvetítői eljárás keretében kívánják rendezni. Ezt követően a mediátor köteles nyilatkozni, 8 napon belül, hogy a felkérést elfogadja-e.⁵¹

A mediátor köteles a felkérést visszautasítani, ha a törvényben meghatározott valamely összeférhetetlenségi ok merül fel.⁵² Amennyiben nem áll fenn összeférhetetlenség, és a közvetítő elfogadja a felkérést, a felekhez intézett elfogadó nyilatkozatában meghívja a feleket az első közvetítői megbeszélésre, és tájékoztatja őket a képviselőlet lehetőségéről.

A felek az eljárás során jogi képviselővel vagy más meghatalmazottal képviseltethetik magukat, de az első közvetítői megbeszélésen és a megállapodás megkötésekor, valamint annak

⁴⁶ <http://www.birosag.hu/allampolgaroknak/mediacio/birosagi-kozvetitoi-eljaras>: A közvetítői eljárást semmi esetre sem lehet alkalmazni közigazgatási, végrehajtási, apaság megállapítása iránti, gondnokság alá helyezési, a gondnokság megszüntetésére irányuló perekben. Nincs helye akkor sem közvetítésnek, ha a felek között erőszakos előzmény volt vagy valamelyik fél pszichés vagy kóros állapotú.

⁴⁷ Nagy 2011. 39.o

⁴⁸ Somfai Balázs: *Közvetítés a gyermek érdekében*. In: CSALÁDI JOG 2009/1. szám

⁴⁹ Rúzs Molnár Krisztina: *A mediáció az alternatív vitamegoldás rendszerében, különös tekintettel munkajogi szerepére*. Szeged, 2005. 39-41.o

⁵⁰ Kvtv. 23.§ (3)

⁵¹ Kvtv. 23.§-24.§

⁵² Kvtv. 25.§

aláírásakor személyesen, és együttesen kell jelen lenniük. Amennyiben valamelyik fél nem jelenik meg az első közvetítői megbeszélésen személyesen, a közvetítő nem indítja meg az eljárást.⁵³

Az első megbeszélésen a mediátor tájékoztatja a feleket az eljárásról, a mediációval és a megegyezéssel kapcsolatos elvárásokról, illetve a mediáció szabályairól (pl. közvetítés alapelvei, az eljárás főbb szakaszai, titoktartási kötelezettség).⁵⁴ Még ugyanezen nyitó megbeszélésen sor kerül azon alapszabályok rögzítésére, amelyek célja, hogy meghatározzák az eljárás formális kereteit, mint például, hogy a felek nem vágnak egymás szavába, nem személyeskednek, nem használnak megalázó kifejezést.⁵⁵

Az első megbeszélésen a felek kinyilvánítják, hogy egyetértenek a mediálás szabályaival, s változatlanul kérik a mediációs eljárás lefolytatását. Ezt a tényt, mindkét fél és a mediátor aláírását is tartalmazó írásos nyilatkozatban rögzítik. Ezen premediációs egyezségben rendelkeznek a felek a mediáción való megjelenés és képviselő kérdéséről, meghatározzák az eljárás helyszínét, valamint időtartamát.⁵⁶ A nyilatkozatban rögzítik továbbá az eljárás során felmerült díjak és költségek előlegezésének és megfizetésének módját, ideértve az eljárás során történő elállás és megszűnés eseteit, illetve az ekkor fizetendő díjat, költséget. A felek megállapodhatnak titoktartási kötelezettségükben, vagy bármilyen más általuk szükségesnek tartott egyéb kérdésekben is.

Az egyezség biztonságot nyújt a feleknek a mediátor feladatát, valamint a mediációnak a felek és a gyermek jogi helyzetére gyakorolt hatását illetően, továbbá biztosítja a feleket, beleértve a mediátort is, arra az esetre, ha bármilyen bonyodalom támadna a mediáció folyamán. Ezen nyilatkozat aláírásával megindul a közvetítői eljárás, ami az elévülést megszakítja.⁵⁷ A közvetítői eljárás megállapodással történő eredményes befejezése után az elévülésre a Ptk.-nak az elévülés megszakítására, a közvetítői eljárás eredménytelensége esetén az elévülés nyugvására vonatkozó rendelkezéseiben foglaltak irányadóak.⁵⁸

⁵³ Kvtv. 28§-29.§

⁵⁴ Kvtv. 30.§ (1)

⁵⁵ Geskó Sándor: *Mediáció helyi közösségekben, Módszertani Kézikönyv*. Clone Design Kft., Budapest, 2009. (továbbiakban: Geskó 2009.) 17.o

⁵⁶ Strasser-Randolph 2005. 109-115.o

⁵⁷ Kvtv. 30-31.§

⁵⁸ Ptk. 6:24.§, 6:25.§

III.2.2. A tárgyalás szakasza

Miután semmi akadály nincs a mediációnak, sor kerül az eljárás lefolytatására, amelyet a felek megállapodásától függően a felek együttes jelenlétében vagy külön-külön tartott megbeszélések formájában egyaránt lefolytathat a közvetítő.⁵⁹

Külön tárgyalásra akkor kerül sor, ha a közös tárgyalás során megakad, vagy rossz irányba tart a folyamat. A felek általában akkor kérik a külön tárgyalást, ha olyan bizalmas információt szeretnének megosztani a mediátorral, amelyet a közös ülésen nem kívánnak elárulni, de úgy gondolják, hogy az adott információ növeli az egyezés létrejöttének esélyét. A mediátorok is gyakran élnek a külön tárgyalás lehetőségével, amennyiben úgy látják, hogy az megkönnyíti az előrehaladást.⁶⁰

A bevezető szakaszt követően, a felek részletes meghallgatása következik, amelynek során a mediátor összegyűjti a konfliktushelyzettel kapcsolatos legalapvetőbb információkat, adatokat, tényeket. A felek kifejtetik álláspontjukat, véleményeiket, valamint bemutatathatják a rendelkezésükre álló iratokat.⁶¹

A tárgyalás szakaszában már a konfliktus megoldására helyeződik a hangsúly. A felek már a lehetséges megoldásokat keresik problémájukra, törekedve a kölcsönösségre és az egyetértésre.⁶² Hangsúlyozni kell, hogy csak az üggyhöz kapcsolódó joganyagról, szakmai tényekről, ismeretekről adhat tájékoztatást a közvetítő, azonban semmilyen javaslatot nem tehet az ügy megoldására, az teljes mértékben a felek feladata.⁶³

III.2.3. Az ülés befejező szakasza

Amennyiben megállapodás született, az ülés befejező szakaszában a felek együttes jelenlétében megkötött megállapodást a közvetítő írásba foglalja, és a megállapodást tartalmazó okiratot a feleknek átadja. Az egyezséget a közvetítő és az együttesen, személyesen jelen lévő felek aláírják. Ezen megállapodás a konfliktus megoldásához szükséges vállalások, kötelezettségek összegzése.

Az írott megállapodás azért hasznos, mert rögzíti mindazt, amiben a felek megegyeztek, s egyúttal az írott szó ereje egy finom nyomást is jelent a résztvevők számára.⁶⁴ A megállapodás

⁵⁹ Kvtv. 32.§ (3)

⁶⁰ Kapcsolat Alapítvány és a Kapcsolat 2000 Pszichológiai Betéti Társaság: *Mediációs ismeretek*. (továbbiakban: Mediációs ismeretek) 32.o

⁶¹ Kvtv. 32.§ (1)

⁶² Somfai 2009. 120.o

⁶³ Inmaculada García Presas: *LA MEDIACIÓN FAMILIAR. Una alternativa en el proceso judicial de separación y divorcio*. LA LEY, Madrid 2009. (továbbiakban: Presas 2009.)176.o

⁶⁴ Geskó 2009. 25.o

teljesítése a feleken múlik, ugyanis még ha a közvetítői eljárásban jogtanácsos, vagy ügyvéd vett is részt közvetítőként, az eljárás során létrejött, írásba foglalt megállapodás alapján joghatás kiváltására alkalmas okiratot nem készíthet és annak ellenjegyzésére sem jogosult.⁶⁵

A tapasztalat az, hogy néhány ülés után megszületik az egyezség. Ha mégsem így lenne, akkor a felek még mindig igénybe vehetik a bírósági eljárást, mivel a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás nem érinti a feleknek azon jogát, hogy a vitás ügyben igényüket bírósági vagy választottbírósági eljárás keretében érvényesíthessék. Továbbá érdemes polgári peres eljárást kezdeményezni abban az esetben is, ha a megegyezés teljesítése elmaradna. Ezen eljárásban, ha törvény másként nem rendelkezik és a felek másként nem állapodtak meg, a felek nem hivatkozhatnak a másik fél által, a vita lehetséges megoldásával összefüggésben a közvetítői eljárásban kifejtett álláspontra, javaslatra, és a másik félnek a közvetítői eljárásban tett elismerő, joglemondó nyilatkozatára.⁶⁶

Ha a felek a közvetítői eljárás során megállapodást kötnek, lehetőségük van arra, hogy megállapodásuk tartalmát végrehajthatóvá tegyék. Ennek érdekében, közjegyző előtt a megállapodás tartalmának közokiratba foglalását kérhetik, vagy a bírósági eljárásban a megállapodás tartalmának megfelelően egyezséget köthetnek és annak bírósági jóváhagyását kérhetik.⁶⁷

Amennyiben bírósági eljárás során vették igénybe a mediációt, és az egyezség megfelel a jogszabályoknak, a bíróság azt végzéssel jóváhagyja, ellenkező esetben pedig a jóváhagyást megtagadja, és az eljárást folytatja. A bíróság által jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint a bírói ítéletnek.⁶⁸

Az egyezség megkötését követően a közvetítői eljárást lezárja a közvetítő, amellyel egyidejűleg az eljárásban felmerült díjak és költségek tekintetében elszámol a felekkel.⁶⁹

Amennyiben a feleknek sikerült megegyezni, a közvetítői eljárás a megállapodás aláírásának napján fejeződik be. Előfordul azonban, hogy a felek nem mindig jutnak el a megegyezésig, amelynek következtében az eljárás a törvényben meghatározott napon fejeződik be.⁷⁰

Ha a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére, a megállapodást megkötő felek bármelyike a bírósághoz fordul a megállapodással rendezett jogvita tárgyában, a pert indító fél a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető a perben felmerült valamennyi költség

⁶⁵ Kvtv.35.§ (3)

⁶⁶ Kvtv. 36.§

⁶⁷ A mediáció és a bírósági eljárások kapcsolata Magyarországon, 2009/2010. évi kísérleti bírósági mediációs program kiértékelése 3.3.verzió (Budapest, 2010.március 17.) (továbbiakban: Kísérleti program 2009/2010.) 52.o

⁶⁸ Pp.148.§

⁶⁹ Kvtv. 37.§

⁷⁰ Kvtv. 35.§ (1)

megfizetésére. A közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére perlekedő fél perköltség viselésére a Pp. szabályai az irányadók.⁷¹

IV. A mediátor

Dolgozatom ezen fejezetében szeretnék említést tenni arról a „bizonyos harmadik személyről”, a mediátorról. A mediátor a vitában nem érintett semleges fél, aki a konfliktus megoldásához különböző pszichológiai és kommunikációs technikákat alkalmaz.

A mediáció általában egy konfliktus megoldása kapcsán merül fel, amelynek folyamán a mediátor nem áll egyik fél partjára sem, nem mondja meg nekik, hogy mit tegyenek, abban segít, hogy minden nyomás nélkül meghallgassák egymást és kommunikálni tudjanak, annak érdekében, hogy egy részleges vagy teljes megállapodás jöjjön közöttük létre.⁷²

A mediátor törekvése olyan új keretek kialakítása, amelyek a felek között fennálló ellentétes helyzettel kapcsolatban a jövőbeli kapcsolat kialakítását, fenntartását teszi lehetővé. A közvetítő célja, hogy elmozdítsa a feleket eredeti konfrontatív állapotukból, arra ösztönözze őket, hogy a múlt sérelmei helyett a jelenbeli problémákra, és a konfliktus jövőbeli megoldására koncentráljanak. A cél eléréséhez szükséges egyik legfontosabb elem a vita rejtett okainak a feltárása.⁷³

Gyakran előfordul, hogy kutakodni kell az igazi okok után, mert azok vagy egyáltalán nem ismerhetők fel a felek megnyilvánulásai alapján, vagy éppen az ürügyként felhozott okok mögött rejtőzködnek a valós indítékok.⁷⁴ Ezekben az esetekben a feleket erős, felfokozott érzelmeik vezérlik, amelyek következtében a felek nincsenek tisztában a konfliktushelyzet igazi mivoltával, szándékaikkal, indítékaikkal. Ilyenkor a mediátornak minél előbb fel kell ismernie a „burkolt”, rejtett körülményeket, fel kell tárnia az egymással szemben álló felek személyét, életszemléletét, valódi indítékait.⁷⁵

A mediátornak nincs könnyű dolga, mivel igen sokfelé kell megosztania a figyelmét. Egyszerre kell látnia, hogy a konfliktus milyen szakaszban van, és azt is, hogy merre tart a tárgyalás. Egyaránt figyelnie kell a felek lelki állapotára, testbeszédükre, reakcióikra, valamint azon érzelmi tényezőkre is, amelyek esetleg befolyásolhatják őt az eljárásban. Fontos, hogy a

⁷¹ Pp. 80.§ (3)-(4)

⁷² http://www.juntadeandalucia.es/averroes/iesalfonso_romero_barcojo/actividades_tic/trabajos_profesorado/unidades_didacticas/religion/mediacion/modulo_VI.pdf

⁷³ <http://mediacionesjusticia.files.wordpress.com/2013/12/la-mediacion-familiar-y-su-regulacion-por-silvia-hinojal.pdf>

⁷⁴ Zuschlag-Thielke 2009. 57.o

⁷⁵ Strasser–Randolph 2005. 41-51.o

mediátor tisztában legyen a mediációt érintő elfogultságával és sebezhetőségével. Folyamatosan figyelemmel kell lennie arra, hogy milyen mértékű érzelmi hatás alá kerül, és ha úgy érzi, hogy a munkát nem tudja folytatni, akkor vissza kell adnia az ügyet.⁷⁶

Magyarországon a közvetítőkre vonatkozó szabályozást a Kvtv. tartalmazza. A törvény mellett az Országos Mediációs Egyesület (OME) kidolgozott egy etikai kódexet, a Mediátorok Szakmai Etikai Kódexét (MSZEK), amely a magyar mediációs gyakorlat formális szabályozását biztosítja.⁷⁷ A mediátori tevékenységgel összefüggő további fontos dokumentum a Mediátorok Európai Magatartási Kódexe⁷⁸, amely olyan alapelveket rögzít, melyeket a mediátorok magukra nézve önkéntesen, saját felelősségükre tekinthetnek kötelezőnek. A kódex alapján a mediátornak munkája során alkalmasnak és jól informáltnak kell lennie. Ennek érdekében megfelelő képzésben kell a mediáció tudományát elsajátítani, valamint figyelemmel kell kísérnie a közvetítői tevékenység legújabb fejleményeit.⁷⁹

A Kvtv. alapján a közvetítő feladata, hogy a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint működjön közre a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában.⁸⁰ Itt érdemes pár szót szólnom a pártatlanságról, aminek megőrzése igen nehéz, azonban annál fontosabb feladat a mediátor számára. Nagyon oda kell figyelnie a közvetítőnek, hogy megőrizze semlegességét, hiszen a felek bármilyen megingást azonnal érzékelnek, amely hátrányos következményekkel járhat a mediáció további menetére.⁸¹

Ahhoz, hogy valamely természetes vagy jogi személy közvetítői tevékenységet folytathasson, a törvényben előírt feltételeknek eleget kell tennie.⁸² A Ptk. bevezette a mediáció új formáját, amelynek keretében bírósági titkár, bíró vagy rendelkezési állományba helyezett bíró is elláthat közvetítői tevékenységet (bírósági közvetítés).⁸³

Fontos kiemelni a feltételek közül a közvetítők szakmai képzését⁸⁴, ugyanis a mediációs képzés követelményét a jogalkotó kihagyta a közvetítői törvény megalkotása során. Az országos közvetítői listára bárki felkerülhetett, akinek főiskolai vagy egyetemi diplomája van, és a diplomájának megfelelő területen 5 éves munkaviszonyt, valamint büntetlen előéletet tudott igazolni. A szakemberek azt kifogásolták, hogy képzési követelmény hiányában bárki

⁷⁶ Kapcsolat Alapítvány: *Családi és kapcsolatügyleti mediációs készségfejlesztő tréning*. (továbbiakban: Készségfejlesztő tréning) 11.o

⁷⁷ Szegál Borisz: *Konfliktuskezelés. Tananyag*. Dunaújvárosi Főiskola Kiadói Hivatala, Dunaújváros, 2011. 23.o

⁷⁸ „European Code of Conduct on Mediation”, 2004-ben jött létre az Európai Közreműködésével.

⁷⁹ Somfai 2009. 111.o

⁸⁰ Kvtv. 3.§

⁸¹ Sáriné 2012. 181.o

⁸² Kvtv. 5. §

⁸³ Kvtv. 5/B.§

⁸⁴ 60 órás, egymásra épülő elméleti és gyakorlati részből álló közvetítői szakmai képzés. A közvetítői szakmai képzésről és továbbképzésről szóló 63/2009. (XII.17.) IRM rendelet részletesen szabályozza a képzést.

felkerülhet a közvetítői listára, és az ott szereplőkről nem lehet tudni, hogy ki a képzett mediátor. A Kvtv. módosítása kapcsán, a Kapcsolat Alapítvány álláspontja értelmében meg kellene határozni, hogy a képzés legalább 60 órás akkreditált képzés legyen, amely nem elméleti, inkább gyakorlati hangsúlyú mediációs készségfejlesztő tréning. Továbbá fontosnak tartják, hogy az akkreditáció a közvetítő tevékenységi körének megfelelő területre szójon, valamint a megkövetelt 5 év gyakorlati idő pedig ugyanerre a területre vonatkozzon.⁸⁵

A közvetítőkről és a közvetítőket foglalkoztató jogi személyekről vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokról az Igazságügyi Minisztérium közvetítői névjegyzéket vezet⁸⁶, valamint a gyermekvédelmi közvetítői eljárásokban eljáró mediátorokról a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal az ún. Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzéket⁸⁷ vezeti.

A mediátorok képesítésével kapcsolatban, személy szerint osztom azon szakemberek véleményét, akik indokoltnak tartják, a nyugat-európai országokhoz hasonlóan, hazánkban is beépíteni a mediáció alapismereteinek oktatását⁸⁸, valamint a mediátorképzést a felsőfokú oktatásba, mind az alap-, mind a posztgraduális képzésekbe.

V. A kapcsolatügyeleti mediáció

„A gyermekek képezik azt az egyedüli kiváltságos osztályt, amely túllép a társadalmakon és korszakokon, túlterjed a határokon és érvényesül minden civilizációban.” Az ENSZ közgyűlésének megfogalmazásából is kitűnik, hogy a gyermekeket fokozott védelemben kell részesíteni és biztosítani kell jogaik érvényesülését minden körülmény között.⁸⁹

Egy 2003-as módosítással, a Gyvt.-be alapelveként beépítették a gyermek mindenképp felett álló érdekét, amely biztosítja, hogy a hatóság, szociális intézmény, a szülő, vagy bármely más gyermekért törvényesen felelős személy a gyermeket érintő döntések meghozatala során a gyermek törvényben elismert jogait biztosítva járjon el.⁹⁰

⁸⁵ Kardos Ferenc: *A Kapcsolat Alapítvány állásfoglalása a KÖZVETÍTŐI TÖRVÉNY MÓDOSÍTÁSA ügyében.* In: HÁLÓ a Szociális Munka Szakmai Közéleti Lapja 2009/7. szám

⁸⁶ <http://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/kozvetitok>

⁸⁷ 25/2009.(XI.13.) SZMM rendelet az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzékről és az Országos Szociálpolitikai Szakértői Névjegyzékről.

⁸⁸ A Szegedi Tudományegyetemen a „Bíróági mediáció családi jogviták körében” c. fakultatív tárgy már évek óta meghirdetésre kerül.

⁸⁹ Filó Erika - Katonáné Pehr Erika: *Gyermekek jogok, gyermekvédelem.* HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2009. (továbbiakban: Filó-Katonáné 2009.) 22.o

⁹⁰ Nagy 2011. 82.o

A kapcsolatügyleti mediáció egyik legfőbb sajátossága, hogy nem egyszerűen a két szülő érdekeinek egyeztetéséről van szó, hiszen a gyermek érdeke megelőzi azokat és ezt a mediátornak figyelembe kell vennie.⁹¹

Magyarországon a kapcsolatügyleti mediációhoz tárgyánál fogva, szorosan kapcsolódik a gyermekvédelmi közvetítői eljárás, mivel a gyermekvédelmi mediáció tárgya a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás módjának a meghatározása, és a szabályozás végrehajtása. Ez specialitásnak tekinthető, mivel a nálunk létező gyermekvédelmi közvetítői eljárás jogszabályi szintű rendezése kivételes az európai jogalkotásban⁹², hiszen egyedülálló jogszabályi garancia alapján társul a gyermekvédelemhez a közvetítői eljárás.⁹³

A gyermekvédelmi közvetítés szabályai a Gyer. 2003-ban⁹⁴ történt módosításával kerültek megállapításra. Abban az esetben, ha a szülők, illetve a kapcsolattartásra jogosultak nem tudnak megállapodni a kapcsolattartást érintő kérdésekben,⁹⁵ a gyámhivatal felhívja figyelmüket a gyermekvédelmi mediáció lehetőségére.⁹⁶ Ezen rendelkezés bevezetésével a jogalkotó elismerte, hogy a kapcsolattartás rendezésére kellő cselekvési és döntési szabadságot kell biztosítani a családok részére, annak érdekében, hogy a saját életüket érintő ügyek tekintetében maguk dönthessenek.⁹⁷

A Ptk. kodifikációs munkálatai során javaslatként felmerült, hogy a gyámhatóság hivatalból is elrendelhesse a közvetítői eljárást. Ezen javaslat eredményeként, a gyámhatóság, hasonlóan a bíróság által kötelezően előírt esethez, kötelezően⁹⁸ elrendelheti a közvetítői eljárást.⁹⁹ Ezzel a jogalkotó megteremtette a kötelező mediáció elrendelésének anyagi jogalapját a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködési kötelezettség biztosítása érdekében.¹⁰⁰

A távollévő szülő kapcsolattartásának körülményeit mediációs ülés keretében rendezik az érintettek, ami azt jelenti, hogy egyeztetik a gyermekkel való találkozás idejét, helyét, megegyeznek a jelenlévők személyében, és minden egyéb szükséges kérdésben.

A kapcsolatügyletek a Kapcsolat Alapítvány által kidolgozott módszertan, egy szakmai protokoll szerint végzik tevékenységüket, amelynek lényege, hogy a mediátor a kapcsolattartást

⁹¹ Kísérleti program 2009/2010. 21.o

⁹² Több európai országban alkalmazzák a közvetítői eljárást a veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek ügyében, azonban nálunk a gyermekvédelmi közvetítői eljárás komplex jogszabályi háttérrel rendelkezik.

⁹³ Nagy 2011. 81-83.o

⁹⁴ 14/2003. (II.12.) Korm. rendelet

⁹⁵ Gyer. 29/A. § (1)

⁹⁶ Gyer. 30/B. § (1)

⁹⁷ Somfai Balázs: *Közvetítés a gyermek érdekében*. In: CSALÁDI JOG 2009/1. szám

⁹⁸ Ptk. 4:177.§

⁹⁹ Hegedűs Andrea: *Polgári Jog, Családi Jog*. R.I.M.A.K BT., Szeged, 2014. (továbbiakban:Hegedűs 2014.) 252.o

¹⁰⁰ Nagy 2011. 86.o

szabályozó egyezség létrehozása és végrehajtása során is alkalmazhatja a mediációt, tehát a szakemberek a kapcsolattartás lebonyolítása során mediátorként járnak el. Vagyis a program ötvözi a kapcsolattartási ügyeletet és a mediációt.

A kapcsolatügyi mediátor segítséget nyújt a megállapodásban foglaltak maradéktalan megvalósulásához, végrehajtásához is, amely azt jelenti, hogy munkája nem kizárólag a megállapodás létrehozására, hanem a szülő-gyermek találkozások kontrollálására is kiterjed.¹⁰¹ Mindezt összefoglalva, a kapcsolatügyi mediációt igénybe lehet venni a hatósági eljárás alatt, abból a célból, hogy a felek a kapcsolatügyi közvetítő segítségével megegyezzenek a kapcsolattartás kérdéseiben, továbbá a közvetítés ezen fajtáját a gyámhatóság igénybe veheti a hatósági határozat végrehajtása érdekében. Utóbbi esetben, kapcsolattartási ügyelet keretében kerül sor a kapcsolattartás végrehajtására, ami csak a két szülő közötti, a kapcsolattartás részleteit szabályozó mediációs megállapodást követően valósulhat meg. Fontos kiemelnünk, hogy a gyermekvédelmi mediáció felülírhatja bármely hatóság határozatát, hiszen a cél az, hogy a gyermek érdekében a szülők a legnagyobb mértékben együttműködjenek.

VI. A kapcsolattartás

VI.1. A kapcsolattartási jog

Napjainkra a gyermekjogok, köztük a kapcsolattartási jog felértékelődött, amelynek következtében mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó nagyobb hangsúlyt fektet ezen területekre.¹⁰²

A Csjt. 1986-ban történt módosítása óta használjuk a kapcsolattartás kifejezést, azt megelőzően a különélő szülőnek csak láthatási joga volt. A kapcsolattartási jog sokkal szélesebb tartalmú a láthatással szemben, hiszen a külön élő szülő folyamatosan figyelemmel kísérheti gyermeke fejlődését, és aktívan részt vehet a gyermek gondozásában, nevelésében, mivel a felek házasságának felbomlása még nem jelentheti azt, hogy nem közösen felelnek gyermekük jövőjéért.¹⁰³

A házassági bontó- és általában a családjogi perek legérzékenyebb pontja és egyben legnehezebb döntése a szülői felügyelet gyakorlásának rendje, a gyermekek elhelyezése. Sok esetben a kapcsolattartás rendezésében a mediátor nyújthat megfelelő segítséget.¹⁰⁴ Annak

¹⁰¹ Kísérleti program 2009/2010. 20-21.o

¹⁰² Somfai 2009. 70.o

¹⁰³ Hegedüs 2014. 253.o

¹⁰⁴ Nieves Martínez Rodríguez: *Mediación y Guarda y Custodia de menores*. In: *La mediación en materia de familia y derecho penal*. Fernando Martín Diz coord. Andavira Editora, S.L., Santiago de Compostela, 2011. 125.o

érdekében, hogy a gyermek mindkét szülőjét maga mellett tudhassa, az kell, hogy a jogalkotó, jogalkalmazó felismerje, hogy a gyermek családi életét garantáló kapcsolattartási jogának minden esetben érvényesülnie kell.¹⁰⁵

A Ptk. rendelkezése értelmében a gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével, illetve a kapcsolattartásra jogosultakkal¹⁰⁶ személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, a gyermeket nevelő szülőnek (gondozó szülő) vagy más személynek pedig kötelessége a zavartalan kapcsolattartás biztosítása.¹⁰⁷

A szülői jogkört érintő viták rendezése kényes területnek számít, amely során azt kell eldönteni, hogy ki marad a több jogosítvánnyal rendelkező szülői jogkört ellátó szülő. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy a külön élő szülőnek nemcsak joga, de kötelessége is tartani a kapcsolatot a gyermekkel, amelynek megvalósulását a másik szülő nem akadályozhatja.¹⁰⁸

A Családjogi könyv csupán a keretszabályokról rendelkezik, amelyeket a hatóság az egyes eseteknek megfelelően tölt ki tartalommal. A kapcsolattartási jog alatt értjük a gyermekkel való személyes találkozást, a gyermeknek rendszeresen, meghatározott időtartamra történő elvitelét, időszakonkénti huzamos együttlétet (oktatási szünetek, többnapos ünnepek), valamint a kapcsolat személyes találkozás nélküli fenntartását (pl. telefon, e-mail, levelezés). Ezen felül, a kapcsolattartás kiterjed a gyermek külföldre vitelére¹⁰⁹ is (meghatározott időtartamra).¹¹⁰

A Kapcsolat Alapítvány a gyermeket látogató szülő megnevezésére bevezette a „gondoskodó szülő” kifejezést, amely kifejezésben a jogokkal szemben a kötelesség a hangsúlyos. A különélő szülő nemcsak látogat, tartja a kapcsolatot, ennél sokkal többet tesz, vagy illene tennie: gyermektartást fizet, gondoskodik gyermeke számára hétvégi programokról, nyaralásáról, figyelemmel kíséri testi-lelki fejlődését, részt vesz a gondozó szülővel együtt a gyermeket érintő fontos kérdések eldöntésében stb.¹¹¹

VI.2. A kapcsolattartás rendezése

A kapcsolattartást elsősorban egyezség létrehozásával rendezi a bíróság, illetve a gyámhatóság. A házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben a szülők egyezséget

¹⁰⁵ Somfai 2009.123.o

¹⁰⁶ Ptk. 4:179.§ (1)

¹⁰⁷ Ptk. 4:178.§

¹⁰⁸ Somfai 2009. 115.o

¹⁰⁹ Korábban csak külön feljegyzítés és hozzájárulás mellett lehetett a különélő szülőnek gyermekét külföldre vinnie.

¹¹⁰ Ptk. 4:180.§

¹¹¹ Kardos Ferenc: *Hozzászólás az új Polgári Törvénykönyv Konceptiójához – a mediátorok szemével.* In:CSALÁDI JOG 2008/2. szám

köthetnek a kapcsolattartás rendezéséről, azonban egyezség hiányában a kapcsolattartásról - kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból - a bíróság dönt.

A bíróság kötelezően elrendelheti a közvetítői eljárás igénybevételét a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködés biztosítása érdekében (ideértve a kapcsolattartás rendezését is), ha úgy ítéli meg, hogy a közvetítői eljárás eredményre vezethet.¹¹²

Amennyiben házassági vagy szülői felügyelet rendezése iránti per nincs folyamatban, és a szülők nem tudnak megállapodni, a kapcsolattartásról a gyámhatóság dönt.

A kapcsolattartás rendezésével, a kapcsolattartás végrehajtásával és a szülői felügyeleti jog gyakorlásával összefüggő gyámhatósági eljárásban, amennyiben egyik fél sem kéri a kapcsolattartás szabályozását a gyámhatóságtól, vagy ha a szülők nem tudnak egyezsége jutni a kapcsolattartás ügyében, a gyámhatóság felhívja a felek figyelmét a gyermekvédelmi közvetítői eljárás lehetőségére. Ilyenkor az eljárásra a felek önkéntes felkérése vagy a gyámhivatal javaslata alapján kerül sor. A gyámhatóság a gyermek érdekében hivatalból is elrendelheti a kötelező¹¹³ gyermekvédelmi közvetítői eljárást vagy kötelező támogatott közvetítői eljárás igénybevételét.¹¹⁴ Továbbá a gyámhatóság felhívja a felek figyelmét a közvetítői eljárásra akkor is, ha már megindították az eljárást, azaz a jogosult kérte a gyámhivatalt, hogy a jogszabályoknak megfelelően rendezze, szabályozza a szülő-gyermek kapcsolatot.¹¹⁵

A hatóság minden esetben tájékoztatást ad a mediáció helyéről, menetéről, felkéri a kiválasztott mediátort a közvetítői tevékenységre, és egyidejűleg elrendeli a folyamatban lévő eljárás felfüggesztését 4 hónapra. Abban az esetben, ha a közvetítői eljárás 4 hónap alatt nem vezet eredményre, a közvetítő tájékoztatja a hatóságot.¹¹⁶

A bíróságnak, illetve a gyámhatóságnak a döntés előtt az érdekelteket és az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket¹¹⁷ meg kell hallgatnia.¹¹⁸ A kapcsolattartásról való rendelkezés

¹¹² Ptk. 4:172.§

¹¹³ Ptk. 4:177.§

¹¹⁴ Somfai Balázs: *Közvetítés a gyermek érdekében*. In: CSALÁDI JOG 2009/1.szám

¹¹⁵ Somfai 2009. 113.o

¹¹⁶ Gyer. 30/B §, C§

¹¹⁷ Somfai Balázs: *A családból kiemelt gyermek kapcsolatai 2.rész*. In: CSALÁDI JOG 2007. június: Az ítélőképesség nem azonos a korlátozott cselekvőképességgel, illetve a cselekvőképtelenséggel. Az ítélőképesség a gyermek szabad véleménynyilvánítási jogához kapcsolódik. Ha a kiskorú cselekvőképtelen, de ítélőképessége birtokában van – vagyis képes arra, hogy az ügy lényegét, következményeit átlássa, arról véleményt formáljon, és azt ki is fejezze- a szülő, illetve a hatóságok kötelesek véleményét, korára és érettségére figyelemmel, tekintetbe venni.

¹¹⁸ Somfai Balázs: *Családjog*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012. 154.o

során figyelembe kell venni a gyermek korát, egészségi állapotát, életkörülményeit, a szülők személyes körülményeit és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményét.

Az egyezségben a szülő és a kapcsolattartásra jogosult felek megállapodnak a kapcsolattartás gyakoriságáról, időtartamáról, folyamatos vagy időszakos voltáról, arról, hogy felügyelt kapcsolattartásra kerül-e sor, a gyermek átadásának és visszaadásának helyéről, idejéről, és módjáról, továbbá a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettségről, az elmaradt kapcsolattartás pótlásának rendjéről, és a kapcsolattartás egyéb formáiról.¹¹⁹ Az egyezséget a gyámhivatal, illetőleg a bíróság jóváhagyja, ha az megfelel a gyermek érdekének és a kapcsolattartás céljának.¹²⁰

A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásáról, akár a bíróság, akár maga a gyámhatóság hozta, minden esetben a gyámhatóság gondoskodik. A végrehajtásra két formában kerülhet. Egyrészt kérelemre, közigazgatási hatósági eljárás útján, másrészt kapcsolatügyelet speciális szolgáltatásainak keretén belül, amellyel alább részletesen foglalkozom.¹²¹

VII. A kapcsolatügyelet

VII.1. A kapcsolatügyelet története

A családoknak segítségre van szükségük problémáik, konfliktusaik megoldására, a szülő-gyermek közötti kapcsolat ápolására. Sok esetben azonban a bírói eljárás nem a legmegfelelőbb válasz a problémákra. Ilyenkor nyújthatnak megoldást a kapcsolatügyeletek.¹²²

Magyarországon a '90-es évek elején indult el az a folyamat, amely segíteni, és tudatosan befolyásolni kívánta a kapcsolattartást a gyermek érdekében.¹²³ Azt mondhatjuk, hogy hazánk úttörő¹²⁴ ezen a téren, hiszen az első semleges találkozóhely 1988-89-ben, a tatabányai nevelési tanácsadóban jött létre, majd 1990-től az Országos Gyermekvédő Liga támogatásával rendszeres szolgáltatás indult Kapcsolatügyelet névvel az Erzsébetvárosi Nevelési Tanácsadóban, Budapesten. 1992-ben létrehozták a Kapcsolat Alapítványt, amely a mai napig kiemelkedő munkát végez és, amely a szociális szféra kiemelkedő szervezete. Az Alapítvány célja a felbomlott családok segítése különböző szolgáltatásokkal, a gyermekjogok

¹¹⁹ Ptk. 4:181.§ (3)

¹²⁰ Ptk. 4:181.§

¹²¹ Filó-Katonáné 2009. 198.o

¹²² Marta Blanco Carrasco: *Los puntos de encuentro familiar y el derecho de los menores a mantener una relación con sus progenitores*. In: Cuadernos de Trabajo Social Vol. 21 (2008)

¹²³ Somfai 2009. 151-152.o

¹²⁴ Spanyolországban 1996-ban jött létre az első találkozási pont (Punto de Encuentro Familiar) Valladolidban.

érvényesítése, a szülő-gyermek kapcsolat ápolása, fenntartása. Az Alapítvány Kapcsolatügyelet nevű szolgáltatását országos hálózattá fejlesztette és megszervezte a gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek mediátori képzését.¹²⁵

2003-ban megalakult a Magyar Kapcsolatügyi Mediátorok Országos Szakmai Szövetsége (MAKAMOSZ), amely 2004-ben elfogadta a kapcsolatügyeletekben dolgozó mediátorok alapvető magatartási szabályait és tevékenységének alapelveit tartalmazó Etikai Kódexet. A MAKAMOSZ több európai országos szövetséggel felvette a kapcsolatot, és megszervezte az európai nemzeti szövetségek tanácskozását (2005. január), ahol kidolgozták a Kapcsolatügyeletek Európai Szövetségének Alapszabályát.

A Kapcsolat Alapítvány létrejöttét követően majd 10 éven keresztül az európai hatásoktól függetlenül alakult a kapcsolatügyi szolgáltatás. Ezt követően a szakemberek külföldi tapasztalatokat is felhasználva kezdték el munkájukat, miközben alkalmazták a közvetítés módszerét, jóval a közvetítésről szóló törvény megjelenése előtt. Ezen gyakorlatuk tökéletes szinkronban állt az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a családi közvetítésről szóló R (98) 1. sz. Ajánlásával, amely támogatja a kötelező mediációt, és kiemeli, hogy a gyermekvédelmi közvetítő a gyermek mindenek feletti érdekét tartsa elsődlegesnek. Szintén lényeges eleme ennek az ajánlásnak, hogy gondot kell fordítani a családi mediátorok kiválasztására, megfelelő kiképzésre, és a szakmai színvonal folyamatos kontrolljára.

A kapcsolatügyelet jogszabályi kereteire azonban még éveket kellett várni. A Gyer. 2005. évi módosítása jelentett előrelépést, amely alapján 2005. július 1-től minden nagyobb településen előírták a kapcsolatügyi szolgáltatás megszervezését. Ennek következtében, már jogszabályi háttérrel, a kapcsolatügyelet a kapcsolattartás egy speciális formája lett.¹²⁶

VII.2. A kapcsolatügyelet jellemzője

A nyugat-európai országokban kapcsolatközpontoknak, találkozási pontoknak nevezik a szülő-gyermek találkozásokat megszervező helyeket. Kardos Ferenc¹²⁷ véleménye szerint a magyar kifejezés, a kapcsolatügyelet, azért találóbb, mert a magyar szakemberek célja, hogy ne csak találkahelyként működtessék a kapcsolatügyeletet, hanem eredményes szülő-gyermek kapcsolatépítő munkát végezzenek.

¹²⁵ Kísérleti program 2009/2010. 20.o

¹²⁶ http://www.pszichoerdek.hu/protokollok/iskola/MAKAMOSZ_medi%C3%A1ci%C3%B3s%20protokoll.pdf

¹²⁷ Mediátor, mediátor kiképző tréner, pedagógiai és klinikai gyermek-szakpszichológus, gyógypedagógus, szupervízor, gyermekvédelmi szakértő. A kapcsolatügyelet módszerének kidolgozója.

Kapcsolatügyileti szolgáltatást a gyermekjóléti központok nyújtanak speciális szolgáltatásaik keretében.¹²⁸ A gyermekjóléti szolgáltatás alatt, olyan a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatást értünk, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek vegyítésével szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését.¹²⁹

A gyermekjóléti szolgáltatás a gyermekvédelmi rendszeren belül a gyermekvédelmi gondoskodás részét képezi. A családsegítő szolgálatot, és az egészségügyi, illetve a közoktatási intézményeket gyermekjóléti feladataik ellátásában 1998 óta segíti a gyermekjóléti szolgálat.¹³⁰

A kapcsolatügyileti mediáció alatt a közvetítő törekszik a felek közötti kapcsolat kiépítésére, javítására, ápolására. Akkor sikeres a közvetítői tevékenység, ha a mediátor eléri azt, hogy a gyermek a szülőtől, nagyszülőtől, testvértől való fizikai elszakadása ellenére sem távolodik el lelkileg a számára fontos személyektől, és így nem támad olyan érzelmi hiányérzete, amely megzavarná személyiségfejlődését, és egészséges felnőtté válását.¹³¹

Amikor a szülők elválnak, gyermekükkel való kapcsolattartásról, legtöbb esetben a bíróság hoz döntést, meghatározva annak időpontját, időtartamát, helyét. A bírósági ítéletnek sok esetben a gondoskodó szülő a gyakorlatban nem tud érvényt szerezni. Pl. a gyermek éppen a kapcsolattartás időpontjában betegszik meg, vagy éppen pont arra az időpontra esik egy halaszthatatlan és váratlan program. Először ritkulnak a láthatások, később pedig teljesen megszűnnek. Így megszakad a gyermek kapcsolata a külön élő szülővel és annak családjával. Előfordul olyan eset is, amikor vannak ugyan láthatások, de állandó viszályok, indulatok kíséretében. A kapcsolatügyiletek célja a gyermek és a kapcsolattartásra jogosultak számára a találkozásra, együttlétre alkalmas semleges hely, gyermekvédelmi közvetítői eljárás biztosítása, valamint önálló szakmai módszertani programmal rendelkező kapcsolatügyileti szolgáltatás nyújtása.¹³²

Hazánkban a kapcsolatügyiletek nagy része a Gyermekjóléti Szolgálatban működik, állami és önkormányzati támogatással, ezeken kívül pedig egy-két nevelési tanácsadó és civil szervezet működtet kapcsolatügyeletet. Számukra segítséget a kapcsolatügyelet módszertanának

¹²⁸ 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről, 7.§, 7/B§

¹²⁹ Gyvt. 39.§ (1)

¹³⁰ Rózsás Eszter: *A gyermekvédelem rendszere*. In: JURA 2004/2. szám

¹³¹ http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=2&sub_id=6

¹³² Somfai Balázs: *Közvetítés a gyermek érdekében*. In: CSALÁDI JOG 2009./1. szám

kidolgozója, a Kapcsolat Alapítvány és a hálózatot összefogó Magyar Kapcsolatügyi Mediátorok Országos Szakmai Szövetsége nyújt.

Azt mondhatjuk, hogy az Alapítvány módszertana kielégítő, azonban az sajnos nem tud teljes mértékben érvényre jutni. Személy szerint szorgalmaznám, hogy a jogalkotó szabályozza ezen területet, így biztosítva a kapcsolatügyi tevékenység munkáját. Erre megfelelő példát nyújthatnának az egyes spanyolországi autonómiák rendeleti szintű szabályozásai, amelyek ugyan egyes autonómiák szerint eltérőek, a céljuk azonban ugyanaz: megfelelő keretek biztosítása ezen találkozási pontoknak.

VIII. Kapcsolatügyi mediáció – „általános mediáció”

Kapcsolatügyi mediáció alkalmazására általában akkor kerül sor, ha a gyermek valamelyik szülőjével való kapcsolattartása a másik személy viselkedése miatt akadályozott, és szakértelem nélkül nincs esély a konfliktus rendezésére.

Gyakran előfordul, hogy az egyik szülő (általában a gondozó szülő, az anya) igyekszik a gyermeket elidegeníteni a másik szülőtől.¹³³ Akár tudatos, akár tudatalatti az elidegenítő magatartása, kiválóan el lehet érni, hogy a gyermek megutálja a másik szülőt, és egy idő után a gyermek maga is elhiggye, hogy a saját döntése volt az, hogy nem akar a másik szülővel találkozni.¹³⁴ Az elidegenítési kísérleteken felül, a szülő-gyermek kapcsolat elaknásítására a szülők különféle trükköket vetnek be. Ennek az elaknásításnak a célja, hogy a másik fél és a gyermek között még fennálló kötődés teljesen megszakadjon. Egy kiváló elidegenítési trükk például, ha a gyermeknek olyan játékot veszünk, amivel csak egyedül tud játszani (pl. Game Boy). A játékot még azelőtt adjuk oda, mielőtt a másik fél érte jönne. Azért törekedjünk erre, hogy ne legyen sok ideje kiélvezni a játék újdonságát, így biztosak lehetünk a sikerünkben, mert a gyermek a láthatás egész ideje alatt azzal fog játszani, és a másik fél nem fog a gyermekkel olyan helyzetbe kerülni, amely kellemes közös élményt nyújtana. Az ilyen trükkök sora végtelen, azonban nem árt megjegyezni, hogy a kapcsolattartásra jogosult fél is elkövethet baklövéseket, amivel elronthatja kapcsolatát a gyermekkel. Gyakran előfordul például, hogy évekig nem érdeklődik a gyermek után, aztán egy szép nap megjelenik, és ha mi sem történt volna, látni akarja a gyermeket.¹³⁵

¹³³ Parental Alienation Syndrome (PAS) – „szülői elidegenítési szindróma”

¹³⁴ http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=4&sub_id=32

¹³⁵ Kardos Ferenc: *Aknásítás, avagy hogyan rontsuk meg volt házastársunk és közös gyermekünk kapcsolatát?* In: Párkapcsolat, 2001/I-II.

Speciális, egyben problémás esetnek minősül, ha a 14. életévét betöltött, kamasz gyermek akaratán múlik a kapcsolattartás. Ugyanis, a gyermek éppen abban a korban van, amikor úgy érzi, hogy az egész világ ellene fordult, éppen ezért a szakemberek álláspontja szerint, az ilyen esetek nagyobb odafigyelést igényelnek, valamint a nem személyes, de rendszeres kapcsolattartási formákat kell preferálni.¹³⁶

A kapcsolatügyeleti mediáció egy gyermekvédelmi célú szolgáltatás, a gyermekek jogait juttatja érvényre. Ebből következik, hogy a mediátornak gyermekvédelmi szakembernek kell lennie, aki nyíltan gyermekpárti fél a szülők konfliktusában. A mediáció általános szabályai itt is érvényesülnek azzal, hogy ezen speciális forma mutat némi eltérést a közvetítői eljárás általános gyakorlatához képest, amit a következőkben ismertetek.

Az első ilyen szembetűnő különbség, amit már korábban is hangsúlyoztam az a gyermek elsődleges érdeke. A mediátor nem lehet semleges résztvevője ezen eljárásnak, a gyermek érdekeit kell képviselnie minden esetben. Ennek következtében a szülők közötti megállapodást csak akkor írja alá, ha az megfelel a gyermek érdekének.¹³⁷

További lényeges eltérés, hogy a kapcsolatügyelet során a közvetítő segítséget nyújt a megállapodásban foglaltak megvalósulásához, ami azt jelenti, hogy a megállapodás megkötése után a kapcsolatügyeleti eljárás továbbfolytatódik, hiszen a mediátor a kapcsolatügyeleti megállapodás létrehozásán túl, kontrollálja a szülő-gyermek találkozások is.¹³⁸

Az általános mediációhoz képest, általában páros és sétáló mediációban folynak a tárgyalások, amelyekben a mediátor nemcsak a folyamatot tartja kézben, hanem témákat is meghatároz, amely témák megtárgyalásától nem tekinthet el. A mediátor sokkal aktívabb, kreatívabb, felhasználja tapasztalatait, és gyakran előfordul, hogy kérdésbe foglalt ajánlásokat tesz.

Nagyon fontos feltétele a kapcsolatügyeleti közvetítésnek a mediációs megállapodás, ugyanis e nélkül a közvetítő semmiképp sem vállalhatja a mediációt, a szülő-gyermek találkozások lebonyolítását.

Kapcsolatügyeleti közvetítés esetén a mediátor folyamatos kapcsolatot tart a hatóságokkal, amelynek keretében a mediátor tájékoztatja őket az eljárás minden szakaszáról.

A családi mediáció során, ha csak lehet, akkor mellőzni kell a tanácsadókat (rokonok, ügyvéd), mivel legtöbbször csak tovább súlyosítják a konfliktust. A tanácsadók részvétele csak akkor

¹³⁶ Kardos Ferenc: *Hozzászólás az új Polgári Törvénykönyv Konceptiójához – a mediátorok szemével.* In: CSALÁDI JOG 2008/2. szám

¹³⁷ Presas 2009. 345.o

¹³⁸ Nagy 2011. 91.o

megengedett az eljárásban, ha az a gyermek érdekében áll, és segíti a szülők közötti megállapodást.

Speciális elemként jelenik meg, hogy a kapcsolatügyileti mediációban a feleknek nincs akkora szabadságuk a témák kiválasztásával kapcsolatban, mint a többi közvetítői eljárás esetén, mivel itt meghatározott témákról beszélhetünk. Amit mindenképp meg kell határozni, ami a hatósági határozatban is szerepel, az a kapcsolattartás helye, időtartama, gyakorisága, a kapcsolattartás résztvevői, az elmaradt kapcsolattartás pótlásának módja. Ezen felül a kapcsolatügyelet módszerével kapcsolatos témákat is rögzíteni kell: beszoktatás, zsilipelés, az átadás-visszaadás módja, visszajelzés a visszaadásról, visszajelzés az átadás átvételről, rendkívüli tárgyalás, legközelebbi tárgyalás időpontja, kapcsolattartás módja, ajándék, ételek, tartásdíj. Természetesen ezen témákon felül a felek egyéb témákat is hozhatnak, azonban minden témánál a gyermek mindenek feletti érdeke kell, hogy szem előtt legyen.¹³⁹

Végül egy fontos elem, az elektronikus csatornák alkalmazása, mivel egyre gyakoribb, hogy külföldi munkavállalás és a vegyes házasságok miatt a felek fizikai megjelenése nem lehetséges. Ilyenkor ezen eszközök igénybevételével bonyolítják le a tárgyalásokat.¹⁴⁰

IX. A kapcsolatügyelet sajátos magyar módszere

Magyar specialitásnak tekinthető a kapcsolatügyelet módszere, mivel ötvözi a mediációs eljárást a találkozási pontok hagyományos funkciójával. A magyar kapcsolatügyelet elválaszthatatlan részét képezi: a semleges találkozási pont,¹⁴¹ a képzett szakemberek, a kapcsolattartási szintek, az ellenőrzött és a segített kapcsolattartási forma alkalmazása, a hatóságokkal való együttműködés, a kidolgozott adminisztrációs rendszer.¹⁴²

IX.1. Tárgyi és személyi feltételek

A kapcsolattartási ügyeleten a gyermekjóléti központ kötelezettsége, hogy a találkozáshoz szükséges feltételeket, megfelelő tárgyi és személyi feltételeket, biztosítsa.¹⁴³

¹³⁹ Kardos Ferenc: *Gyermekek központú közvetítés, Kapcsolatügyileti mediáció*. Kapcsolat 2000 Pszichológiai Betéti Társaság, Budapest, 2011. 104-105.o (továbbiakban: Kardos 2011.)

¹⁴⁰ Kardos 2011. 130-135.o

¹⁴¹ Egy olyan hely, ami egyik szülő számára sem jelent előnyt a másikkal szemben.

¹⁴² Nagy 2011. 108.o

¹⁴³ Somfai 2009. 133.o

A tárgyi feltételek keretén belül biztosítani kell egy jól felszerelt, a gyermekek széles korosztálya¹⁴⁴ részére berendezett játszósobát, egy szülői várót, és legalább két kisebb szobát az egyéni beszélgetésekhez.

A játszószoba berendezésekor, illetve a játékok beszerzésénél figyelemmel kell lenni a biztonságosság követelményére¹⁴⁵, a gyerekek életkorára, a társas jellegre (a játékok igényeljük az együttjátszást), valamint olyan játékokat érdemes elhelyezni a szobában, amelyek lehetőséget adnak az indulatok, érzelmek, kreativitás, illetve a teljesítmény kifejezésére.¹⁴⁶

A mediációs ülés tárgyi körülményein belül a mediátornak ügyelnie kell a megfelelő körülmények kialakítására. Ajánlott, hogy a felek kerek, vagy ovális asztal körül, karfás székekben foglaljanak helyet, és ügyelni kell arra, hogy semmi esetre se üljenek le egymással szemben. Lehetőleg tágas szobát kell választani a mediációs ülés lebonyolítására, mert a szűk tér növeli a feszültséget. Továbbá ügyelni kell arra, hogy senki, és semmi ne zavarhassa meg a tárgyalást.¹⁴⁷

A kapcsolatügyi mediáció egyik legkényesebb eleme a közvetítő személyének kérdése.¹⁴⁸ Mivel elsősorban gyermekvédelmi célú szolgáltatás a kapcsolatügyelet, így célszerű, ha a mediátor gyermekvédelmi szakember. Személyi feltételként az egyik legfontosabb tényező a képzettség. A szakemberek megfelelő képzésen vesznek részt, amely tartalmazza a mediáció módszerének gyakorlati elsajátítását, a találkozásszervezés gyakorlatát, továbbá a kapcsolattartások alatt keletkezett konfliktusok kezelésének tudományát.

A mediátor szerepét vizsgálva, a családi mediátornak, és témám apropóján a kapcsolatügyi mediátornak, a családi konfliktusokat illetően speciális tudással, technikákkal kell rendelkeznie. A kapcsolatügyeletekben humán diplomás alapvégzettségű (szociális munkás, pedagógus, pszichológus), 60 órás mediációs tréninget végzett, speciálisan kapcsolatügyi munkára kiképzett szakemberek dolgoznak, akik mellett önkéntesek is tevékenykednek.

A mediátorok a munkájukhoz szükséges jártasságot az Országos Szociális és Gyermekvédelmi Továbbképzési és Szakvizsga Bizottság által minősített és akkreditált tréningeken sajátíthatják el.¹⁴⁹ A szakemberek hangsúlyozzák, hogy az akkreditációnak a közvetítő tevékenységi körének megfelelő területére kellene szólnia (a család és gyermekvédelem területén például a

¹⁴⁴ Kapcsolatügyeletre 0-18 éves korig járnak gyerekek.

¹⁴⁵ Pl. kerüljük a mozaik játékokat, a szobai mászókat, a konnektor használatát igénylő játékokat.

¹⁴⁶ Kardos Ferenc: *Kapcsolatügyeletek országszerte*. In: CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG 1996/3. szám

¹⁴⁷ Készségfejlesztő tréning 14.o

¹⁴⁸ Somfai 2009. 118.o

¹⁴⁹ Kardos 2011. 117.o

már előbb említett Bizottság által minősített képzések fogadhatók el, ahogy a gyermekvédelmi mediátorok esetében ez gyakorlat is).¹⁵⁰

A kapcsolatügyi mediátorok számára elengedhetetlen tudásuk, ismeretük felfrissítése, a szakmai tevékenységgel kapcsolatban felmerülő kérdésekről való konzultáció más, azonos területen tevékenykedő mediátorokkal. Ezen igények kielégítésére a továbbképzések, szupervíziók¹⁵¹ során nyílik lehetőség, amelyeket többek között a Kapcsolat Alapítvány és a Kapcsolat 2000 Pszichológia Betéti Társaság biztosít.¹⁵²

A személyi követelménnyel összefüggésben, ajánlott, hogy az ügyeleten mindig párban dolgoznak a mediátorok. Az ügyeletet ellátók érdekében is jobb a párban dolgozás, hiszen előfordulhat, hogy még a képzett mediátor is olyan problémával találkozhat a kapcsolattartási ügyben, amit egyedül nem tud kezelni, és segítségre van szüksége. (Például az esetleges rendőri vagy orvosi segítségkérés miatt nem hagyhatja magára a gyermeket.) Szakmai szempontból is előnyösebb, ha az ügyelet alatt folyamatosan együttműködve, a történéseket azonnal megbeszélve, értékelve dolgoznak a mediátorok.¹⁵³

Sajnos a gyakorlat azt mutatja, hogy a kapcsolatügyi szakemberek képzettsége nem megfelelő hazánkban. Hasonló a helyzet Spanyolországban is, azonban a spanyol kollégák már azon dolgoznak, hogy egy egységes, egyetemi oktatáson belül történjen ezen szakemberek képzése.¹⁵⁴

IX.2. Kapcsolattartási szintek

A kapcsolatügyi mediátor a szülő-gyermek viszonyának fejlődési ütemét a gyermek számára megfelelő fokozatosságot követve alakítja ki. Annak érdekében, hogy a kapcsolattartás helyreálljon, újrainduljon, megfelelően működjön a kapcsolatügyeleten különböző kapcsolattartási szinteket különböztethetünk meg, szám szerint kilenc szintet.¹⁵⁵

A legkedvezőbb kapcsolattartási forma az egyes gyerek-szülő kapcsolatoknál különböző, így a találkozások megszervezésénél a kapcsolatügyi mediátorok kidolgozott kapcsolattartási

¹⁵⁰ Kardos Ferenc: *A Kapcsolat Alapítvány állásfoglalása a KÖZVETÍTŐI TÖRVÉNY MÓDOSÍTÁSA ügyében*. In: HÁLÓ A Szociális Munka Szakmai Közéleti Lapja 2009/7.szám

¹⁵¹ A szupervízió olyan lélektani munkaforma, melynek célja a személyes-, szakmai- és szervezeti kompetencia- és hatékonyság növelés, szem előtt tartva a felgyorsult világunkban oly fontos mentális egészség megőrzését és a munkahelyi kiegészítés megelőzését. A szupervízió a hivatásgondozás és a munkahelyi lelki egészségvédelem hatékony eszköze.

¹⁵² <http://www.mediatorkepzes.com>

¹⁵³ Kardos Ferenc: *Kapcsolatügyletek országszerte*. In: CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG 1996/3.szám

¹⁵⁴ Marta Blanco Carrasco: *Los puntos de encuentro familiar y el derecho de los menores a mantener una relación con sus progenitores*. In: Cuadernos de trabajo social N°20, 2008.

¹⁵⁵ http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=2&sub_id=6

szintek alapján határozzák meg az adott helyzetnek legmegfelelőbb formát. A kapcsolat tovább fejlődését érintően újabb mediációs üléseken egyeznek meg a szülők.¹⁵⁶

Az I. szint a beszoktatás szintje, amelyen a gyermek, valamint a gondozó szülő még csak ismerkedik az ügyelet munkatársaival, és a helyszínnel, ahol majd a gondoskodó szülővel találkozni fog. Ez a fokozat akkor fontos, amikor a gyermek és a külön élő szülő között évekre megszakadt a kapcsolat, vagy akár az létre sem jött. Az első találkozásra csak akkor kerülhet sor, ha a gyermek számára már nem idegen a légkör, a személyzet.¹⁵⁷

A II. szint a folyamatos jelenléttel segített kapcsolattartás, amelyet az első találkozáskor alkalmaznak, amennyiben a beszoktatási szintet igénybe vették a felek. Ebben az esetben az első találkozáskor, amire semleges helyen kerül sor, mindenképp jelen kell lennie az ügyelet szakemberének. A mediátor a háttérből figyeli a történéseket, és csak akkor lép közbe, ha azt tapasztalja, hogy a gondoskodó szülő a gyermek, vagy a gondozó szülő számára hátrányos magatartást tanúsít. A gondozó szülő erre az időre elhagyja az épületet és a kapcsolattartás végére jön vissza a gyermekért.

A II. szintre a bíróság vagy a gyámhatóság határozata alapján kerülhet sor, ha a szülő betegsége, személyiségzavara, vagy abúzus veszélye miatt megfigyelés alatt kell tartani. Ilyenkor ellenőrzött kapcsolattartásnak nevezzük a folyamatos jelenlétet, ami azt is jelenti, hogy feljegyzések alapján a mediátor tájékoztatja a hatóságot a kapcsolattartási alkalmak tapasztalatairól. Az ellenőrzött kapcsolattartás addig marad a II. szinten, amíg a gyámhivatal vagy a bíróság erről másképp nem rendelkezik.¹⁵⁸

A III. szint az igény szerint segített kapcsolattartás szintje. Ezen a szinten már nem szükséges a szakember jelenléte, a gyermek nyitott ajtó mellett játszik egy szobában a gondoskodó szülővel a kapcsolatügyleten. A gondozó szülő ez alkalommal is elhagyja az épületet és a kapcsolattartás végére jön vissza.

A IV. szinten már rövid kinti programot szervezhet a gondoskodó szülő. Amennyiben előzetes mediációs ülésen a felek a továbblépés mellett döntenek, akkor sor kerülhet egy két órás kinti programra, amit a gondoskodó fél előre megbeszél az ügyeletes szakemberekkel és a gondozó szülővel is. Fontos, hogy a programot nyilvános helyre kell szervezni, és még nem a gondoskodó lakására. Az átadás, visszaadás továbbra is az ügyeleten történik.¹⁵⁹

¹⁵⁶ <http://www.kapcsolatugyeletek.egalnet.hu/object.2E8DB85C-FD87-4AB7-98FA-0B64CE1B5C15.ivy>

¹⁵⁷ http://www.pszichoerdek.hu/protokollok/iskola/MAKAMOSZ_medi%C3%A1ci%C3%B3s%20protokoll.pdf

¹⁵⁸ Kardos 2011. 99.o

¹⁵⁹ http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=2&sub_id=40

A V. szinten már egy egész napos kinti programot tölthet el a gondoskodó szülő gyermekével. A gondoskodó szülő az ügyeleten veszi át a gyermeket, egész napra elviszi, közben a lakásán is tartózkodnak néhány órát, majd egy nyilvános helyen (pl. étterem, kávézó) adja vissza a gondozó szülőnek. Mivel a gondoskodó szülő először viszi haza a gyermeket, először adja vissza a gyermeket az ügyeleten kívül, így ez egy kritikus szintnek minősül.

A VI. szinten szintén egy egész napos programra kerül sor, azonban az átadás, visszaadás már a gondozó szülő lakásán történik. Ez egy következő szint előkészítését biztosítja, mivel a gyermek egy egész napot tölt a gondoskodó szülő otthonában, annak családjával, a család szabályai által meghatározott környezetben. A gondoskodó szülő a gondozó szülő lakásáról viszi el, és még aznap este ugyanoda viszi vissza a gyermeket.

A VII. szinten a gondoskodó szülő 2x1 napot tölt el gyermekével. A gyermeket a gondozó szülő lakásán veszi át, illetve adja vissza. A gyermek kétszer egy napot tölt el a tőle távol élő szülőnél, így elősegítve a következő szinthez szükséges alkalmazkodást, hiszen akkor már egy éjszakát tölt a gondoskodó félnél a gyermek.¹⁶⁰

A VIII. szinten a gyermek már a gondoskodó szülőnél alszik. Az átadás, visszaadás a gondozó szülő lakásán történik. Ezt a szintet is egy mediációs ülés előzi meg, hiszen a gyermek két napot tölt a gondoskodó otthonában, családjával úgy, hogy ott is alszik. Ezen a szinten a gondozó szülőn elhatalmasodhat az aggodalom, ilyenkor a mediátornak törekednie kell arra, hogy megnyugtassa, és tudatosítsa benne, hogy mindez jó a gyermeknek.

A IX. szint a rendkívüli kapcsolattartás szintje. A gyermek több napot (pl. őszi, téli, tavaszi szünet idejéből), esetleg több hetet (nyári szünet) is a gondoskodóval tölthet. Az átadás, visszaadás a gondozó szülő lakásán megy végbe. Erre a szintre csak akkor kerülhet sor, ha a VIII. szint problémamentesen zajlott le.¹⁶¹

Az V. szinttől kezdve, amikor is a kapcsolattartásra nem a kapcsolatügyeleten kerül sor, a szülők a találkozást követő munkanapon telefonon számolnak be tapasztalataikról az ügyeletes szakemberének.

Azt, hogy a felek melyik szintről kezdik a kapcsolattartást, mindig az első beszélgetés során dönti el a szakember. A kapcsolattartás kezdő szintje, és haladási tempója esetenként eltérő, azonban minden kapcsolattartás fontos eleme a fokozatosság, mivel a következő szintre való lépés csak akkor lehetséges, ha a szülő-gyermek kapcsolat megfelelően alakul, fejlődik.

¹⁶⁰ http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=2&sub_id=40

¹⁶¹ http://www.pszichoerdek.hu/protokollok/iskola/MAKAMOSZ_medi%C3%A1ci%C3%B3s%20protokoll.pdf

IX.3. A kapcsolatügyileti munka adminisztrációja, a kapcsolattartási ügyelet kapcsolata a hatóságokkal

Minden szülő-gyermek találkozásról feljegyzés készül, amelyet a kapcsolatügyileti napló tartalmaz. A feljegyzések alapján a kapcsolatügyelet összefoglalókat készít, amelyeket megküld a gyámhivatal és a bíróság részére. A kapcsolatügyileti napló tartalma: dátum, óra, ügyeletesek neve, az ügyeletre előjegyzett családok neve, az ügyeleten megjelentek neve, telefonok, üzenetek, váratlan események, megjegyzés rovat, ügyeletesek aláírása.

A naplón felül minden családnak van egy dossziéja, amely a róluk szóló feljegyzéseket tartalmazza (játsszósobai megfigyelések, a szülőkkel folytatott beszélgetések emlékeztetői, a szülőktől, gyámhatóságtól, bíróságtól kapott dokumentumok, levelezések).¹⁶²

A munka befejezését követően a kapcsolatügyelet írásbeli összefoglalót készít, amely tartalmazza egyrészt a szülők megállapodását, amit a mediátor közreműködésével kötöttek egymással, másrészt a megállapodás alapján létrejött kapcsolattartási alkalmak tapasztalatait. Amennyiben nem jött létre megállapodás, vagy az együttműködés hiányában elmaradtak a találkozások, a mediátor azt is rögzíti, hogy véleménye szerint melyik fél magatartása játszott döntő szerepet a kapcsolattartás meghiúsulásában.¹⁶³

Ami a gyámhivatallal és a bírósággal való kapcsolatot illeti, a mediátor folyamatosan kapcsolatban áll a felkérő hatósággal, tájékoztatja őket az eljárás minden szakaszáról, beszámol a fejleményekről. Azonban akárkitől is érkezik a felkérés, az nem tartalmazhat olyan igényeket, amely a kapcsolattartási ügyelet módszerét, az intézmény házirendjét, valamint a kapcsolatügyelet lehetőségeit figyelmen kívül hagyja, munkáját ellehetetleníti.¹⁶⁴

X. A kapcsolatügyileti mediációs eljárás

A kapcsolatügyileti mediáció hasonlóan zajlik, mint ahogy azt már korábban, az „általános” áttekintésben bemutatam. A családi mediáció specialitására tekintettel, azonban van némi eltérés, vagy inkább különlegesség, amit ezen fejezetben mutatok be.

X.1. A kapcsolatügyileti mediátor felkérése

A kapcsolatügyileti mediációt önként, vagy a gyámhivatal, illetve a bíróság határozata alapján kereshetik fel a felek. A szülők a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal Országos

¹⁶² Kardos Ferenc: *Kapcsolatügyletek országszerte*. In: CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG 1996/3.szám

¹⁶³ Kardos 2011. 126.o

¹⁶⁴ http://www.pszichoerdek.hu/protokollok/iskola/MAKAMOSZ_medi%C3%A1ci%C3%B3s%20protokoll.pdf

Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzékből választhatják ki a mediátor személyét, aki minden esetben gyermekvédelmi szakértő.¹⁶⁵

A felkérések a kapcsolatügyelet előjegyzési naplójában kerülnek rögzítésre. Amennyiben a felkérést elvállalja a kapcsolatügyelet, a jelentkezést követő egy héten belül előkészítő beszélgetésre hívja a feleket, valamint a 12 éven felüli gyermeket¹⁶⁶ minden esetben, a 12 éven aluli, de ítélőképessége birtokában lévő gyermeket pedig csak a felek, illetve a gyámhivatal javaslatára hallgatja meg.¹⁶⁷ A behívó levéllel együtt a feleknek egy ún. „Információs csomagot” küld a kapcsolatügyelet, amely tartalmazza a módszer leírását, a házirendet, a kapcsolatügyelettel kötendő egyezség szövegét, valamint a szolgáltatás igénybevételének módját.¹⁶⁸

Abban az esetben, ha a mediátor úgy érzi, hogy a szülők veszélyeztetik a kapcsolatügyelet nyugodt, otthonos, biztonságos légkörét és a sikeres működését, akkor azonnal felfüggesztheti a mediációt és a találkozásokat.¹⁶⁹

X.2. A kapcsolatügyeleti mediáció bevezető szakasza

Az első találkozáskor ugyanazon főbb szempontok mentén jár el a kapcsolatügyeleti mediátor, mint általában. A felekkel külön beszélget, amelynek során igyekszik megismerni a kapcsolattartásról kialakult véleményüket, valamint ismerteti a kapcsolatügyeleti mediáció szabályait. Ekkor írják alá a kapcsolatügyeleti együttműködés kereteiről szóló egyezséget, továbbá megállapodnak a mediációs tárgyalás időpontjában és helyében.

Az első alkalommal a kapcsolatügyeleti mediátornak tisztáznia kell, hogy nem az igazságot keresi, nem szakvéleményt gyárt, nem ítélkezik erkölcsi alapon, hanem a gyermeket, annak mindkét szülőhöz való jogát képviseli, ennek a jognak szeretne érvényt szerezni.¹⁷⁰

Fontos megjegyezni, hogy a szülők előzetes, mediátor segítségével történő kapcsolatügyeleti megállapodása nélkül a kapcsolatügyeleteken nem jöhet létre a szülő-gyermek közötti találkozás. Ezen dokumentumban a szülők arról nyilatkoznak, hogy elfogadják a kapcsolatügyelet módszerét, előkészítő beszélgetésen vesznek részt és a mediációs tárgyalás eredményeként megállapodnak a kapcsolattartásra jogosult fél és a gyermek találkozásának mikéntjéről. Továbbá vállalják, hogy együttműködnek a kapcsolatügyelet munkatársaival, a

¹⁶⁵ Somfai 2009. 118.o

¹⁶⁶ Gyvt. 8.§ (1)

¹⁶⁷ Somfai 2009. 119.o

¹⁶⁸ Kardos 2011. 108.o

¹⁶⁹ Nagy 2011. 107.o

¹⁷⁰ Kardos Ferenc: *Kapcsolatügyeletek országszerte*. In: CSALÁD, GYEMEK IFJÚSÁG 1996/3.szám

jövőre vonatkozó megoldás megtalálásában aktívan részt vesznek, valamint minden lényeges információt átadnak a mediátornak. Ezen megállapodás nem azonos a mediációs megállapodással, valamint a kapcsolattartási megállapodással.¹⁷¹

Az előkészítő beszélgetés alapján a közvetítőnek lehetősége van eldönteni, hogy a felek találkozhatnak-e a mediációs tárgyaláson, vagy a sétáló mediációt alkalmazza. Amennyiben a mediátor az utóbbi mellett dönt, akkor meghatározhatja a szülők érkezésének és távozásának időeltolódással való megoldását (zsilipelés).¹⁷²

X.3. A kapcsolatügyleti mediáció tárgyalási szakasza

Az előkészítő beszélgetés, és a kapcsolatügylettel kötött egyezséget követően kerül sor a mediációs tárgyalásra. A mediációs tárgyalás során, az általános mediációval szemben, gyakran alkalmaznak páros mediációt, illetve sétáló mediációt.

A páros mediációt akkor alkalmazzák, ha a felek között az átlagosnál nagyobbak az ellentétek, vagy a feleken kívül más személyek is részt vesznek az ülésen (ügyvéd, tanácsadó), vagy hosszabb, sok témára kiterjedő tárgyalás várható. A páros mediáció egyaránt bír előnyökkel (pl. ha elakadnak a mediátorok, mivel így könnyebben vissza tudnak kanyarodni a témához), és hátrányokkal is (pl. ha a mediátorok két különböző irányba haladnak, különböző a stílusuk, haladási tempójuk).¹⁷³

A mediációs tárgyalás másik fajtája az ingázó vagy sétáló mediáció, amely olyan elmérgesedett viszony esetén kerül alkalmazásra, amikor a személyes mediációra nincs lehetőség, hiszen jogosan tarthatunk attól, hogy a veszekedések állandósulhatnak, illetve előfordulhat fizikai agresszió. Ezen eljárási mód során a felek nem találkozhatnak egymással, külön szobában/épületben tartózkodnak. Ilyenkor a mediátor sétál közöttük, így közvetítve a témával kapcsolatos információkat, ajánlatokat. Fontos megjegyezni azonban, hogy amennyiben lehetséges, akkor a személyes mediációt, a felek egy térben történő elhelyezését kell előnyben részesíteni, és még az ilyen „elmérgesedett” viták esetében is meg kell próbálni a felek „összeeresztését” a következő tárgyalás során.¹⁷⁴

A sétáló mediáció előnye, hogy az üzenő fél jobban ki tudja dolgozni ajánlatát a séták előtt. A mediátor ilyenkor úgy lehet a fél segítségére, hogy belehelyezkedik a másik fél helyzetébe, és visszajelzést ad arról, hogy vajon milyen reakció várható a másik fél oldaláról. További előnye

¹⁷¹ Nagy 2011. 91.-107.o

¹⁷² Nagy 2011. 107.o

¹⁷³ Mediációs Ismeretek 39-40.o

¹⁷⁴ Készségfejlesztő tréning 28.o

ennek a formának, hogy ingázás közben a közvetítő konzultálhat kollégáival, valamint lehetővé teheti a várakozó fél számára a tanácsadójával való egyeztetést ajánlatáról.¹⁷⁵

X.4. A mediációs tárgyaláson született írásbeli megállapodás

A kapcsolatügyleti mediáció során kb. 4 találkozási alkalom után ülnek le a felek megtárgyalni a továbblépést. Az ilyen kontroll-tárgyalások révén jutnak el a végső kapcsolattartási formához.¹⁷⁶ A Kapcsolattartási Megállapodásban rögzítik a kapcsolattartás helyszínét, időpontját, időtartamát, a résztvevők személyét, valamint a találkozások gyakoriságát, körülményeit, módját.¹⁷⁷

A kapcsolattartás módja ellenőrzött vagy segített lehet, valamint köztes szintként jelenik meg az ún. folyamatos jelenléttel segített kapcsolattartás.

Az ellenőrzött kapcsolattartás azt jelenti, hogy a gondoskodó szülőn és a gyermekén kívül a Kapcsolat Alapítvány pedagógus, szociális munkás, vagy pszichológus szakembere is a szobában van. A találkozásról feljegyzés, a tapasztalatokról összefoglaló készül a hatóságok részére és ezt a szülők is megkapják.¹⁷⁸ Ellenőrzött kapcsolattartásra kizárólag akkor kerül sor, ha a bíróság, vagy a gyámhivatal kifejezetten ezt kérte.

Segített kapcsolattartásra akkor kerül sor, ha a szülőknek támogatásra van szükségük ahhoz, hogy a láthatás ideje alatt gondoskodjanak a gyermekükről, vagy ha segítségre van szükségük a szülőknek és a gyermekeknek ahhoz, hogy megszokják az elválást, a különélést, a külön életet. A kapcsolattartás ezen formáját alkalmazzák akkor is, ha a gyermek nevelőszülővel lakik, és szükség van egy semleges helyszínre a biológiai szülővel való találkozáshoz, illetve, ha a gondoskodó szülőnek nincs hova vinni a gyermeket kapcsolattartáskor.

Továbbá megkülönböztethetjük a folyamatos jelenléttel segített kapcsolattartást, ami azt jelenti, hogy a gondoskodó szülő és a gyermek közötti kapcsolat hosszabb-rövidebb ideig, átmenetileg segítségre szorul, de a szintről szintre lépéssel a fejlődés biztosított, a kapcsolat fejlődik.¹⁷⁹

A megegyezésben foglalt rendelkezéseknek azonban érvényre is kell jutniuk, nem elég, hogy a felek között írásbeli megállapodás jött létre. Az érvényre jutásukat az egyezés hatálybalépését követően ellenőrzi a mediátor. A szülők közötti megállapodás aláírása után jöhetnek létre a megállapodás szerinti szülő-gyermek találkozási alkalmak.

¹⁷⁵ Mediációs Ismeretek 40-41.o

¹⁷⁶ Kardos 2011. 113.o

¹⁷⁷ http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=2&sub_id=40

¹⁷⁸ Nagy 2011. 109.o

¹⁷⁹ http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=2&sub_id=40

Láthatjuk tehát, hogy a kapcsolatügyi mediátor munkája nem fejeződik be az eljárás eredményeként létrejött megállapodással. A kapcsolatügyi mediátor igazi munkája az egyezség után kezdődik azzal, hogy megszervezi, felügyeli, és figyelemmel kíséri a találkozásokat. Ezen felül felügyeli az egyes kapcsolattartási szinteket, és az újabb kapcsolattartási szintre való lépést megelőzően mediációs ülést vezet le. Továbbá a közvetítő segít a szülőknek a kapcsolattartási alkalmakra való felkészülésben, és folyamatosan konzultál velük a kapcsolatépítés tapasztalatairól.¹⁸⁰

¹⁸⁰ Kardos 2011. 96-97.o

Konklúzió

A mediációt és a kapcsolatügyleti mediációt tanulmányozva megállapítható, hogy a közvetítői eljárás a konfliktusok megoldásának, valamint a kapcsolattartás rendezésének egy olyan módja, amit véleményem szerint kár lenne „veszni hagyni”.

A közvetítői eljárás számos előnyének ellenére azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy nagyon kevesen veszik igénybe a mediációt. Ennek egyik legfőbb oka, hogy a szélesebb rétegek számára ismeretlen az intézmény.

Annak érdekében, hogy ezen változtassunk, a közvetítői szolgáltatást, az arról szóló tájékoztatókat hozzáférhetővé kellene tenni. Azonban úgy vélem, hogy nem elég csupán a tájékoztatás, tudatosítani is kell a társadalomban a mediáció előnyeit.

Ahhoz, hogy a köztudatban, a laikus emberekben tudatosuljon a mediáció, az kell, hogy a jogász társadalom elfogadja a mediációt, annak mivoltával tisztában legyen, és ne csak azt hangoztassa, hogy perbeszéd helyett párbeszédet alkalmazzanak a vitában álló felek, hanem ösztönözze, bátorítsa őket a mediáció igénybevételére.

Az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK Irányelvével összhangban, a kellő jogszabályi háttér biztosított hazánkban, azonban személy szerint elengedhetetlennek tartom a kapcsolatügyletek munkájának jogszabályi szintű rendezését, mivel a gyakorlat azt mutatja, hogy a Kapcsolat Alapítvány által kidolgozott módszertan a legtöbb esetben nem tud megfelelően érvényre jutni.

A mediáció sikerének elengedhetetlen feltétele a megfelelő mediátor megválasztása. Nagy hangsúlyt kellene fektetni a mediátorok, és a kapcsolatügyleti szakemberek képzésére. A nyugat-európai országokhoz hasonlóan, hazánkban is indokolt lenne beépíteni a mediáció alapismereteinek oktatását, valamint a mediátorképzést a felsőfokú oktatásba.

Kényes terület, de meg kell említeni a kapcsolatügyletek anyagi hátterét, amely a jogszabályi háttéren kívül a legjobban befolyásolja a szakemberek munkáját. Sajnos a kapcsolatügylet körülményei nem kielégítőek hazánkban. Személy szerint (mint látogató), én is nagyon nyomasztónak, lehangolónak találok a Szegeden működő Kapcsolatügylet mediációs szobáját, és abba bele sem merek gondolni, hogy a család, de leginkább a gyermek miképp érezheti magát azon négy fal között. A gyermek mindennek felett álló érdekében ezen körülményeken minél előbb változtatni kellene. Egy olyan környezetet kellene kialakítani, ahol a legmegfelelőbb egyezségek születhetnek, és ahol a felek a kapcsolattartási alkalmakat kellemesen eltölthetik.

Fontosnak tartanám továbbá, hogy a téma iránt érdeklődő ne csak internetes forrásokból, kéziratokból ismerhesse meg a mediáció intézményét. Szorgalmazni kellene az írásbeli források megjelenését (elméleti, gyakorlati kézikönyvek, cikkek, tanulmányok, könyvek formájában), valamint az idegen nyelvű kézikönyvek hozzáférhetőségét.

Végezetül, Spanyolországban eltöltött rövid tanulmányutam során arra a következtetésre jutottam, hogy érdemes lenne behatóan tanulmányozni a spanyol gyakorlatot, ami igen sokszínű, hiszen a központi törvényen felül az egyes autonómiák szabadon rendelkezhetnek a mediáció, illetve a találkozási pontok szabályozásáról. Ezen tanulmány eredményeként pedig ezen területek hazai szabályozását (amely hazánkban egyébként kielégítőnek mondható) kiegészíthetjük, felfrissíthetjük.

Mindezek után, összességében megállapítható, hogy jó úton haladunk, azonban még nagyon hosszú, rögös út áll a közvetítői eljárás előtt ahhoz hogy a magyar jogrendszerben elsődleges konfliktuskezelő módszerként tekinthessünk rá.

Irodalomjegyzék

1. *A mediáció és a bírósági eljárások kapcsolata Magyarországon, 2009/2010. évi kísérleti bírósági mediációs program kiértékelése 3.3. verzió.* Budapest, 2010.március 17.
2. Canle, Inés Celia Iglesias: *La mediación civil en Espana tras la Ley 5/2012, de 6 de julio, de mediación en asuntos civiles y mercantiles.* In: *Mediación, Justicia y Unión Europea.* Inés Celia Iglesias Canle coord. Tirant Lo Blanch, Valencia, 2014.
3. Carrasco, Marta Blanco: *Los puntos de encuentro familiar y el derecho de los menores a mantener una relación con sus progenitores.* In: Cuadernos de trabajo social N°20, 2008.
4. Filó Erika - Katonáné Pehr Erika: *Gyermei jogok, gyermekvédelem.* HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2009.
5. Geskó Sándor: *Mediáció helyi közösségekben, Módszertani Kézikönyv.* Clone Design Kft., Budapest, 2009.
6. Gyekiczky Tamás: *A mediációról.* Gondolat Kiadó, Budapest, 2010.
7. Hegedűs Andrea: *Polgári Jog, Családi Jog.* R.I.M.A.K BT., Szeged, 2014.
8. Kapcsolat Alapítvány és a Kapcsolat 2000 Pszichológiai Betéti Társaság: *Mediációs ismeretek.*
9. Kapcsolat Alapítvány: *Családi és kapcsolatügyleti mediációs készségfejlesztő tréning.*
10. Kardos Ferenc: *Kapcsolatügyletek országszerte.* In: CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG 1996/3. szám
11. Kardos Ferenc: *Aknásítás, avagy hogyan rontsuk meg volt házastársunk és közös gyermekünk kapcsolatát?* In: Párkapcsolat, 2001/I-II.
12. Kardos Ferenc: *A Kapcsolat Alapítvány állásfoglalása a KÖZVETÍTŐI TÖRVÉNY MÓDOSÍTÁSA ügyében.* In: HÁLÓ a Szociális Munka Szakmai Közéleti Lapja 2009/7. szám
13. Kardos Ferenc: *Gyermekek központú közvetítés, Kapcsolatügyleti mediáció.* Kapcsolat 2000 Pszichológiai Betéti Társaság, Budapest, 2011.
14. Marin, Teresa Duplá: *Teoría de la Mediación familiar,* In: *MEDIACIÓN FAMILIAR, Aspectos teóricos, jurídicos y psicosociales.* coord. Manuel Álvarez Torres. Editorial Dykinson, Madrid, 2013.
15. Nagy Márta: *Bírósági mediáció.* Bába Kiadó, Szeged, 2011.

16. Pardo, María del Carmen Pereira – Castro, Vanesa Botano – Muiños, Beatriz Fernandez: *LA MEDIACIÓN PASO A PASO, De la teoría a la práctica*. Editorial Dykinson, Madrid, 2013.
17. Pokol Béla, *A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés*, jesz.ajk.elte.hu/pokol9.html
18. Pradillo, Juan Carlos Ortiz: *La mediación como método de solución de conflictos en el estado de las autonomías*. In: *Mediación, Justicia y Unión Europea*. Inés Celia Iglesias Canle coord. Tirant Lo Blanch, Valencia, 2014.
19. Presas, Inmaculada García: *LA MEDIACIÓN FAMILIAR. Una alternativa en el proceso judicial de separación y divorcio*. LA LEY, Madrid 2009.
20. Rodríguez, Nieves Martínez: *Mediación y Guarda y Custodia de menores*. In: *La mediación en materia de familia y derecho penal*. Fernando Martin Diz coord. Andavira Editora, S.L., Santiago de Compostela, 2011.
21. Rózsás Eszter: *A gyermekvédelem rendszere*. In: JURA 2004/2. szám
22. Rúzs Molnár Krisztina: *A mediáció az alternatív vitamegoldás rendszerében, különös tekintettel munkajogi szerepére*. Szeged, 2005.
23. Sáriné Simkó Ágnes szerk.: *A mediáció. A közvetítői tevékenység*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2006.
24. Sáriné Simkó Ágnes szerk.: *Mediáció. Közvetítő eljárások*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012.
25. Somfai Balázs: *A családból kiemelt gyermek kapcsolatai 2. rész*. In: CSALÁDI JOG 2007. június
26. Somfai Balázs: *Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2009.
27. Somfai Balázs: *Közvetítés a gyermek érdekében*. In: CSALÁDI JOG 2009/1. szám
28. Somfai Balázs: *Családjog*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012.
29. Strasser, Freddie – Randolph, Paul: *Mediáció a konfliktusmegoldás lélektana*. Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2005.
30. Szegál Borisz: *Konfliktuskezelés. Tananyag*. Dunaújvárosi Főiskola Kiadói Hivatala, Dunaújváros, 2011.
31. Tepperwein, Kurt: *Válságból fakadó új élet- Hogyan oldjuk meg sérülés nélkül sorsunk kríziseit*. Mérték Kiadó, Budapest, 2006.
32. Villaluenga, Leticia García: *Mediación en conflictos familiares, Una construcción desde el derecho de familia*. Editorial Reus, S.A., Madrid, 2006.

33. Zuschlag, Berndt – Thielke, Wolfgang: *Mindennapjaink konfliktushelyzetei*. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2009.

Internetes hivatkozások (utolsó letöltés ideje: 2014. november 30.)

34. <http://www.birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/valtozo-jogszabalyok>
35. <http://www.birosag.hu/allampolgaroknak/mediacio/birosagi-kozvetitoi-eljaras>
36. <http://www.diariojuridico.com/la-mediacion-devuelve-a-los-ciudadanos-la-posibilidad-de-gestionar-sus-conflictos/>
37. https://e-justice.europa.eu/content_eu_overview_on_mediation-63-hu.do
38. <http://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/kozvetitok>
39. http://www.juntadeandalucia.es/averroes/iesalfonso_romero_barcojo/actividades_tic/trabajos_profesorado/unidades_didacticas/religion/mediacion/modulo_VI.pdf
40. http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=2&sub_id=6
41. http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=4&sub_id=32
42. http://www.kapcsolatalapitvany.hu/index.php?col=1&main_id=2&sub_id=40
43. <http://www.kapcsolatugyeletek.egálnet.hu/object.2E8DB85C-FD87-4AB7-98FA-0B64CE1B5C15.ivy>
44. <http://mediacionesjusticia.files.wordpress.com/2013/12/la-mediacion-familiar-y-su-regulacion-por-silvia-hinojal.pdf>
45. <http://www.mediatorkepzes.com>
46. http://www.pszichoerdek.hu/protokollok/iskola/MAKAMOSZ_medi%C3%A1ci%C3%B3s%20protokoll.pdf

Pályamunka lezárva: 2014. december 2.